dost

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Yeni Dizi ★ Sayı : 13 ★ Cilt : 9 ★ Nisan 1962 ★ 1,5 Lira

Bir Sanat Bakanlığı

sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir. ATATÜRK

Millî Eğitim Bakanlığı, bugün örgütleri bakımından oldukça geniş ve dağınık bir duruma girmiştir. Son Millî Eğitim Şûrasında görüşülen, üç müsteşarlık halinde çalışma yolundaki tasarı Bakanlığın da işleri kolaylaştıracak bir bölünmeyi gerekli gördüğünü anlatmış oluyor. Ama, acaba müsteşarlıkları çoğaltmakla sorun çözülebilecek midir? Cumhuriyet tarihinde, gerektikçe bakanlıkların bölünerek ortaya yeni bakanlıklar çıktığı görülmüştür. Bu bölünmeler bir gereksinmenin sonucu idi. Bugünün koşulları da artık işleyişindeki aksaklıkları uzman olmıyanların da görebildiği Millî Eğitim Bakanlığında bir yenileşmenin gereğini ortaya koymaktadır. Hiç değilse, Bakanlığın kültürle ilgili daireleri, yeniden kurulacak bir örgütün içinde canlılık kazanmak olanağını bulacaktır. Çünkü, Bakanlık bugünkü haliyle aşı tutmıyacak denli köhnemiş görünmektedir.

Bakanlığın bugün iki yönü vardır: Öğretim dairelerini toplaması, sanat ve kültürle ilgili örgütleri de içinde bulundurması.. İlk, orta, yüksek öğretim, meslek öğretimi, özel öğretim.. gibi örgütlerin yanında, müzeler, kütüphaneler, tiyatro ve opera, konservatuvar, yayın, güzel sanatlarla ilgili genel müdürlük, bu arada dış ilgiler, Unesco Türkiye Millî Komisyonu... artık ayrı konular olarak düşünülebilir. Bir zamanlar Millî Eğitim Bakanlığı'nın adı Kültür Bakanlığı olarak değiştirilmişti. Şimdi Sanat Bakanlığı adı altında sanat ve kürtürle ilgili örgütleri bir araya ge-

(Arkada)

Cehennemde Bir Mevsim

«Cehennem başkalarıdır.»
J. P. SARTRE

Ahmet OKTAY

1.

Bir kadın olarak, çevremizi saran ötekilerle ilgimiz nedir? Daha doğrusu bir kadın, kendiliğinden bir «VARLIK» halinde atıldığı evrenin ve bu toplumun içinde kişiliğini nasıl bulabilir ve nasıl «KENDİSİ İÇİN» olabilir? Yıllar yılı kadere, törelerin büyüklüğüne inandırılarak yetiştirilen insan, umulmadık bir anda, değer ölçülerinin silikleştiğini, yaşamasını güçlü kıldığını sandığı dayanakların kofluğunu ve yörenin baştanbaşa «SAHTELİKLE» kuşatıldığını görüyor.

Bakıyorsunuz ki aşk, dostluk, aile kurumu ve hattâ «YATAK» büyük bir sahteliği, onulmaz bir umutsuzluğu büyütmekten başka işe yaramıyor. Bir kadın olarak bu anaforun içinde tutunmaya çalışmak ne demektir? Bu düpedüz cehennemde yaşamaktır.

Nezihe Meriç'in yumuşak, umutlu kadınlarının tam karşısında Leylâ Erbil'in kadınlarının ayakları altında toprak kaymış. Onlar bu toplumun ve dünyanın ortasında hiçbir umutları olmıyan, ama içlerindeki isyan ateşini yitirmemiş GÜÇLÜ kişiler. İnsan herşeyin boşluğuna, saçmalığına inandı mı bir kez, VARLIĞINI bir ustura yarığı gibi KENDİNDE duyabilmek için, kurtuluşu ancak şu iki yolda arıyabilir gibime geliyor: SUÇ ve ŞEHVET.

Varlığın gerçeklenmesi için girişilen bu iki deneysel atılımın birincisi Erbil'de çift görünümlü sanıyorum. Erbil, «Bilinçli Eğilim» adlı öyküsünde bunu somut, elle tutulur yoldan veriyor. İkinci yol ise, kişilerinin çevredekilerle olan ilişkisinde görülüyor. Erbil'in kadınları çevreyle ilişkilerinde tam bir suçlu gibi davranıyorlar. Öldürmüyorlar ama, öldürmeyi iyice tasarlıyorlar.

Erbil'in kadınları ikinci yolu, yani şehveti deneyişte de umutsuz. Orda da yaşamı boydan boya değiştirecek, anlamlandıracak bir yön, bir açık kapı bulamıyorlar. «Biçimsizliğin gömüldüğü» yatağa koşturan arama isteğinin sonunda da «DENEY BAŞARILAMIYOR.» Peki sonra? Bunun sonrası yok ve olmadığı içindir ki, yazarın kadınları -bir anlam da erkekleri de- birbirlerine diş biliyerek cehennemde yaşamıya devam ediyorlar.

FIKRA :

MISIRKALYONİĞNE

Adana'da bir kulüpte oturmuş edebiyat konuşan genç sanatçı ve sanatseverler arasında şöyle bir olay geçmiştir : Genç şairlerden Nihat Ziyalan, edebiyat ve sanatla pek ilgisi olmayan biriyle tartışmaya başlar. Tartışma kızışır. Nihat Ziyalan karşısındakinin sözlerine dayanamaz olur. Tepesi atar. Sonunda bağırır : «Ee, hadi oradan be, mısırkalyoniğne sende.» Bir anda kulübün camı çerçevesi birbirine geçer. Ortalık karışır. Soluğu karakolda alırlar. Zabıt, ifade, sinir derken, komiser sorar : «Küfretmişsiniz. Ne dediniz bakalım. Bakın bey şikâyetçi.» İşin uzamasını istemeyen Ziyalan aşağıdan alır. «Hayır komiser bey, ben küfür falan etmedim inanın.» Komiser üsteler, karşı taraf titizlenir, israr eder. Sonunda Ziyalan, açıklamak zorunda kalır : «Hayır komiser bey, ben sadece, Mısırkalyoniğne dedim ona.» Komiser kabarır: «Ee? Daha ne diyecektin birader. Düpedüz küfretmişsin işte.»

Bir Sanat Bakanlığı

(1. Sayfadan)

tirilebilir ve ortaya yeni bir bakanlık çıkar.. Böyle bir bakanlığın başına da her halde mühendis, avukat, ya da idarecilik mesleğinden gelmiş bir kimse değil, kültür ve sanatla ilgisi daha belirli bir kimse getirilmelidir. Millî Eğitim Bakanlığının başına getirilen her yeni bakan bu geniş örgütün sınırsız işleri karşısında şaşırmakta, kimileri bunu saklamamaktadır da.. Ondan sonra Bakanlığın işleri bir türlü yürüyememektedir. Bakan öğretim işlerine mi bakacak, sanat ve kültür kollarına mı merak sardıracaktır?

Bugün kütüphaneler, halk eğitimi örgütü, güzel sanatlar istenildiği gibi gelişemiyor.. Oysa, bir ulusu ulus yapacak, sonra onu dünyanın karşısına çıkaracak olan öge kültürdür. Bildiğimiz öğretim sadece diploma sağlar. Diplomayı alanların çoğu memur olur da kültürlü yurttaş olamaz. Yüksek dipoma almış olanların büyük çoğunluğu ne müzikten, ne resimden, ne de yazından anlıyorlar. Ne hacet? Acaba Millî Eğitim Bakanlığının müdürleri, memurları arasında kaçta kaçı kültürün, sanatın tadına erişebilmiştir? Kendi örgütüne bile yararı olmamış bir bakanlığın koca bir ülkeye verdiği yarar kuşkuludur.

Kurulması gerekli bir Sanat Bakanlığının, aklı daha çok hesaba, kanunların girdi çıktısına eren, pratik zekâlı, ama dünyadan habersiz memurlardan çok kültürü ve dünya görüşü belirmiş, genişlemiş ve gelişmeye elverişli kimselerden kurulması zorunludur. Yoksa, bir takım eskimiş memurları, oda takımları ile birlikte başka bir yapının içine aktarmanın hiçbir anlamı olmıyacaktır.

Millî Eğitim Bakanlığının öğretimle ilgili örgütlerine gelince; Bakanlığın bu yönden de bir düzene konulması ayrı bir dâva konusudur.

ABONELERİMİZİN DİKKATİNE:

Gereksiz yazışmaların önünü almak gayesiyle abonelerimizin adreslerinin üstüne iki sayı (Örneğin 1 — 12) yazıyoruz. Bunun biri abonenin başladığı, öbürü de biteceği sayıyı gösteriyor. Buna göre abonelerimiz her çıkan sayımızı eline aldıkça abonesinin hangi sayıda biteceğini görerek daha önceden uzatma işlemlerini yaptırmalarını kolaylaştıracaktır. Bunu yaptırmayanların aboneleri bitince — ayrıca hatırlatılmadan — dergileri kesilecektir. Şimdiden özür dileyerek bildiririz.

dost

TÜRK SANATINDA
YENİNİN GÜZELİN
DEĞERLİNİN DOSTU

Ayda Bir Çıkar

Sahibi : Salim ŞENGİL

Yeni dizi

Sayı : 13 - Cilt . 9 - Nisan 1962

Yazı İşleri Sorumlusu :
N. ŞENGİL

İdare yeri : Rüzgârlı S. Ove han. Da. 4 - ANKARA
Tel : 11 98 29

Abonesi :

Yıllık 18 TL. — 6 Aylık 10 TL.
Dış ülkeler için bir mislidir.
Öğretmen ve öğrencilere % 20 İndirme yapılır.

İlân şartları : Santimi 12 lira
Arka kapak 2 renkli 1.500 TL.
» » 1 » 1.250 TL.
İç » 1 » 1.000 TL.
Sürekli olarak 6 sayı verenlere % 10, 12 sayı verenlere ise % 20 indirim yapılır.

Basıldığı yer :
Resimli Posta matbaası Lmt. Şirketi — ANKARA

Ahmet OKTAY

Cehennemde Bir Mevsim

(1. Sayfadan)

2.

Bu durumun nedenleri var. Var ve alabildiğine somut. İlkin aileyle çevriliyiz. Aile ise geçmişin, geleneklerin tortularıyla. Kendi KİŞİLİĞİMİZİ algılamadan, bu ikilemin içine düşüyoruz. İstediğimiz gibi değil, istenildiği gibi yetiştiriliyoruz. Sonra, yıllar yılı üstümüze örülen, örüldüğü sanılan kabuk bir yerinden çatlayıveriyor. YALNIZ, BİR BAŞINA, ÖZÜRSÜZ kalıyoruz. Çevre düşmanla doluyor. Oyalanıp durduğumuz düzen bize gerçek yüzüyle görünüyor. «Karısının omuzundan başka karı gözleyenli, kocasının altında başkasını içi çekerlerli, et kişilerli» bir düzen oluveriyor.

Ama kişiler yine de bu düzen içinde yaşamıya devam ediyorlar. Tiksintilerini, içlerinin düşmanlığını bilerek devam ediyorlar. Onlar için kurtuluş ve umut yok. Ve bu umutsuzluğun altında kesif bir çatışma, bir düşmanlık gelişiyor. Erbil'in kadınlarının düşmanlığı şehvet tiksinmesinden, kendine dönük bir sinizme doğru gelişiyor.

Erbil'in kadınları, bir «don» çalma gibi somut bir suçtan, bir başka yatağa uzanmaya varana kadar, bütün davranışlarında, bir tek şey arıyorlar: İçinde bulundukları hiçliği, anlamsızlığı yenecek «YENİ BİR OLAY YARATMA YETİSİ.» Bu istek, kişiyi ister istemez aykırılığa, kendi üstüne kapanmaya götürür. Çünkü her deney, bir başka deneyle çevrilidir. Öte yandan ne şekilde olursa olsun, gerçekleştirilen aykırı EYLEM, saçmayı algılıyan varlığın bütünüyle avutamaz. Geriye kalan, korkunç bir BULANTI duygusudur.

Bu duygu ister istemez, varlığın en kökten davranışlarına etki edecektir. Böylece kurtuluş umudu yavaş yavaş yitirilecek ve tiksinti en gerçek durum olacaktır. Artık erkek de, şehvet de kurtarmaz, bayağı bir şeydir. «Erkekliğini ille de karşısındaki kıza tattırma saplantısı diyelim, hani vücutlarında durup dururken canlandırdıkları ikinci bir yaratık, küçük bir hayvancık diyor Erbil. Ve bir noktadan sonra kendini erkeğe veriş, bir tamamlanma değil, bir öç alma oluveriyor. Suçlu, dolaylı yoldan kendini gösteriyor:

«Al öp : Yetisizliğim, kaçaklığım, başkaldırmışlığım, sığınmışlığım, dişle, açıl, öykülen benleş... Ağzına ağzına kusuyorum Rüstem'in.»

«Ağzımın içinde tüylü bir yılan **yağılığıyle** kayan dili itiyorum dışarı.»

3.

Varlığın bu kendi kendini deneyişindeki yetersizlik, tamamlanamayış, aldanış, giderek toplu bir nefrete dönüşüyor. Sadece cinsiyetten başka bir şey düşünmiyen erkekten değil, bütün bir toplumdan tiksintiye yöneliyor kişi:

«Kocalarını öykücüden kaçırabilmekte gösterdikleri çabayla birleşerek aralarında, bundan önce birbirlerinin gözlerini olsun başka çukur yerlerini olsun oyarken şimdi genel bir sıkı birlik ve aile birliği düşünüyle ve de erkekciklerini daha daha sımsıkı tutabilmek için dokuz ayda bir cırt cırt diye yırtılarak ve sokakların havasını cıyaklarla doldurtarak bi satır bile yazdırtmıyarak öykücüye...»

Kitabın ikinci bölümünde yer alan «Diktatör» adlı öykü, fantazisinin kapsadığından çok daha korkunç bir anlamla yüklü. Bu Kafka'nın Ceza Sömürgesi'ndeki acaip makinadan da ürpertici. Ailenin, daha doğrusu toplumun bu feci tablosu, gerçekten inanıldığı, bütün varlıkla bağlanıldığı anda, öldürebilir insanı. Ben, ülkemizde yaşıyan bir kadın yazardan böylesine bir nefreti, böylesine bir somutluğu hiç, ama hiç ummazdım.

Burjuva ailesinin disipline mutluluğuna bir bomba koyuyor Erbil. Evinin mutluluğunu belli ölçülerle korumaya çalışan bir babanın karşısında, bütün davranışları saatlere göre ayarlanmış karısı ve çocukları, öldürmeye varabilecek kadar gelişmiş bir düşmanlıkla bezenmişler. İnsan, bu aile düzeninin günün birinde mutlaka yıkılıp gideceğini kaçınılmaz şekilde seziyor.

Kızlar günün birinde babalarının yerine bir başkasının geleceğini biliyor, daha da fecisi bunu istiyorlar. Şöyle diyor küçük kız:

«Aldırma günün birinde kandırabileceğimiz birini getirecektir buraya. Olmazsa annemi geçiririz. Hiç olmazsa bi değişiklik olur.»

İşte Leylâ Erbil'in dünyası. Bu korkunç kuleden çıkabilir mi, bilmez mi bilmiyorum. Ama kurtulmasını dilerim.

4.

Bize cehennemden bir kesit veren kitabın dili de, cehennemi olacak elbet. Uzun, dolanık, bunaltılı, delirim içinde:

«Çıktırası arıtıp acunu belmalar, rüstemlerden başaşağı yapmak anıların gereksiz bırakası hih hih hih anılara yeniden başlamak sabahlara altı yedi sekizlere uyanmaklara... Hih hih A B C ve sessiz ve seslilerle ve 1 3 5 7 9 larla... çevirerek yeni baştan daha daha çok yarık annemin uzantısıyla ve bilinçle kurduğum ölüm... Ölüme batarak..»

Bana öyle geliyor ki, Erbil'in öyküleri daha çok kendi öyküsü. Bu yüzden öne sürülen savların, sadece ÖZEL BİR DURUMU, ERBİL'İN DURUMUNU saptatığını sanıyorum' Bu beni daha da üzüyor.

Bu boktan, umutsuz, insanların istismar edildiği, sığınacak başka bir insan bulamadığımız bu dünya üzerinde yaşamıya mecburuz yine de. Pislikleri gösterelim ama, bu dünyayı düzeltmeye çalışmaktan da geri kalmıyalım. Ne olurse olsun insanlar kendilerini ve «TARİHLERİNİ KENDİLERİ YAPARLAR.»

Bir yandan Meriç, bir yandan Erbil, bize yeni bir ses getirdiler. Kendilerine başkaları da katılacaklardır sanıyorum. Kadınlar seslerini duyuruyorlar.

Fikret OTYAM

Gözsüz Gördüm Seni Ben

Ankara, 10 Mart 1962 Cumartesi günü ünlü halk saz şairi Âşık Veysel'i Büyük Sinemada yapılan «Âşık Veysel Gecesi» nde dinledi. Devlet Operası, Tiyatrosu ve Balesi sanatçılarının katıldığı bu gecede sanatçılar Veysel'in şiirlerini okudular. Devlet Başkanının sonuna kadar izlediği «Âşık Veysel Gecesi» nde genç bale sanatçılarının gösterileri büyük ilgi topladı.

Bir Philips RK-10 teypi. Bir magnetophonband BASF... 540 metre, 1800 feet... Kahverengi şeridin içinde sesler, şiirler.. Zaman zaman, diri diri gülmeler, iç çekişler sarı tele dokunu dokunuverişler. Tararam, tararam tempo... Hızlı okuyunuz, tararam tararam diye... Sarı tele pençe vurup sızlatmalar; turnalar, çiçekler... Katardan ayrılıp havada kalan bir turna... «Bir turna katardan ayrılıp durdu.»

1938 YIL, KASIM SONU MU NEYDİ?

1938 yılının Kasım sonu mu neydi, belki Aralık'dı, geçmiş gün bilemiyorum ki... RCA radyomuz vardı... Bir yeşili vardı tam ortasında, yeşillerin en güzeli... O yeşilin iki keskin ucu birbirine yaklaştı mı ses bi güzel çıkardı ki radyodan, bunu iyi hatırlıyorum, tüm çocukluk anılarım gibi... İşte bir gün o yeşil var ya, işte o yeşilin iki ucu birbirine yaklaşmıştı. Bir adam türkü söylüyordu RCA'da... Tararam, tararam temposu eksik olmuyordu sazda...

«Doğu batı, şimal cenup
Aman Tanrı, bu nasıl hal?
Atatürk'e erdi zaval
Memur, mebusan ağladı...»

Babam, şimdi olmayan, ölmüş babam da ağlıyordu, ne memurdu, ne mebustu, biz de ağlıyorduk, anam da ağlıyordu evdekiler ağlıyordu komşular sokaklar, mahalleler, kasaba, iller, tüm memleket ağlamaya durmuştu. Bir adam, bir adamın ardından türkü söylüyordu RCA, yeşil gözlü de... «Semarkandı, Buharası, bütün dünya kan ağladı» diyordu. Ağlayanların içinde bizler de dahildik.

Ardından ağladığımız tüm umutlarımız, ışığımızdı: Atatürk... Ölüvermişti de... Ondan ağlıyorduk...

RCA yeşil gözlü de ki Aşık Veysel'di... Tararam, taram diye pençe vuruyordu tellere, işte Aşık Veysel'i o gün tanıdım.

YIL 1962, AYLARDAN ŞUBAT

1200 feet... Bir RK-10 modeli ses alma makinası... İçinde sazlar, türküler, iç çekişler... Turnalar, çiçekler, güzeller, selvi boylular, topraklar, kuşlar yeşil dallı ağaçlar, ebabülbül kuşları, cıvıltıları enistitü mektepleri, yıldızlar pırıl pırıl, bebeler, dünyaya bırakılan ölmez eserler... Veysel dönüyor kahverengi şeritte...

«MERHABASIN, DOSTTAN GELEN SELÂMSIN...»

Aşık Veysel'in gözleri var mı yok mu, bilemiyorum, anlatır ki yedi yaşında felek vurmuş, yitirmiş elinden iki gözünü, kaybetmiş baharını yazını... Böyle der ama inanmayın siz O'na... İşte bu yazıyı bunun için yazıyorum... İnanmayın, yitirdim değine.

Saklarım gözümde güzelliğini
Her neye bakarsam sen varsın orda

1310... Sivas'ın Şarkışla ilçesinin, Ağcakışla bucağına bağlı Sivrialan (kendisi Sivralan der) köyünden şatıroğulları'ndan Karaca Ahmet'in karısı Gülüzar bir güz akşamı ağıla koyun sağmaya gidiyordu, sancısı tuttu, oracağa çömelip doğurdu, bebenin göbeğini taşla kesti, önlüğüne sarıp yoluna koyuldu... Bebenin adını Veysel kodular. Yetmiş yıl öncesinin Veysel'i sonradan Aşık Veysel diye anılır oldu. Yetmiş yıl içinde belki otuz defa göz göze geldik, geçenlerde 1800 feet Veysel'i sardım şeride.

Baktım acıdım haline
Kuşlar kondurmuş dalına
Yaprak sesi, kuş diline
Hayran oldum o dallara...

Böyle der Veysel türküsünün bir yerinde...

Kaderime küstüm sana küsmedim
Ben yârimden umudumu kesmedim
ağ gülüm, gülüm
Beni böyle yakar kor gider misin?

İyi yürekli Veysel kaderine küser de başkasına küsmez, koyup gidenleri olsa bile...

«KIRILSIN ELLERİ KÖR OLSUN GÖZÜ»

Bakmayın böyle beddua ettiğine, çok kızmış da ondan... Köprüyü çürük yapan müteahhide kahırlanıyor toplum adına... Kaplanderesi köprüsü geçit vermiyor, seller almış götürmüş, halk perişan Veysel toplum adına söylüyor bunu, kendi ayda yılda bir geçecek, ya köylüler? Veysel söylemesin de kim söylesin yâni?

«VEYSEL HAYATIMDA BUNU DA GÖRDÜM»

Görür mü görür... Bizden iyi görür, bakmayın gözlerimi yitirdim dediğine...

Salınıp giderken boyunu gördüm
Selvi miydi, fidan mıydı, boy muydu?

Görür, boyu, selvi'yi, fidanı, şaşırır da sorar bile.

Dünyada görmedim böyle bir plân
Kapı kilitli, cüzdan cepte, para yok
İsa değil göğe çıksın, sır olsun
Alanların gözü kör olsun.

Veysel'in binbir emekle biriktirdiği nafakasını çalarlarsa Veysel elbette gözün kör olsun der, biz demez miyiz, görmemenin acısını bilmeden ha, demez miyiz?

Erzincan yıkılınca Veysel sazı eline alır ve söyler :

Dokuz kırkaltıda uğradım gördüm

Uğrayıp görmüştür, inanırım ben, siz ister inanın ister inanmayın. «Göz

gezdirdim dört köşeyi aradım...»
Göz gezdirmiştir ellâm, aramıştır.
«Mecnunuz Leylâmız ayan görünür..»
Apaçık görünür, doğrudur Veysel usta görür böylesine...

Devri Cumhuriyet, asırı yirmi
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş
Dünya ayaklanmış aya gidiyor
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş
(Aşık Veysel)

«İLK ÖNCE DE SULTAN MEHMET'İN 766 KİŞİLİK MUTFAĞI, 63 KANTAL BAL, 544 TAVUK, 28 MUT PİRİNÇ,
SONRA 61 KAZ, 19 KIYYE SAFRAN,
116 İSTİRİDYE, 78 KARİDES, 400 BALIK, 10 KIYYE BİBER
EFLAK TUZU, 51 ŞİŞE BOZA, 61 BAŞ, 649 YUMURTA YÜRÜDÜ»
(İLHAN BERK)

Göklere fırlıyor bu kadar füze
Bu işler bir ibret değil mi bize?
İstiyor aydaki sırları çöze
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş!
(Aşık Veysel)

«NE YAPTI İLYA AVGİRİNİN KEDİSİ
PENCEREYİ AÇTI
BÜTÜN BEYOĞLU UYANDI.
BİR KIZ ELLERİYLE MEMELERİNİ TUTUP KALKTI
BİR ÇOCUK GÜLDÜ.»
(İLHAN BERK)

Mahmudiye, hamidiye, çifteler
Enstitü köylere yapacak neler
Bu toplu fikirle, dağları deler.
Kimisi makine, kimi bel yapar...
(Aşık Veysel)

«Majestelerinin sakalı, tüccarlar tüccarı, deniz tüccarları /4,6,8/ alplerin ötesindeki galya/kral yolu Ramses II/daha ağaçlı bir dünyada XII. Paris Kralları/küçük bir barbar kentiuncheuvreilassis / krezüs ve Libyalıların sonu»
(İlhan Berk)

BU YAZI BURADA BİTER

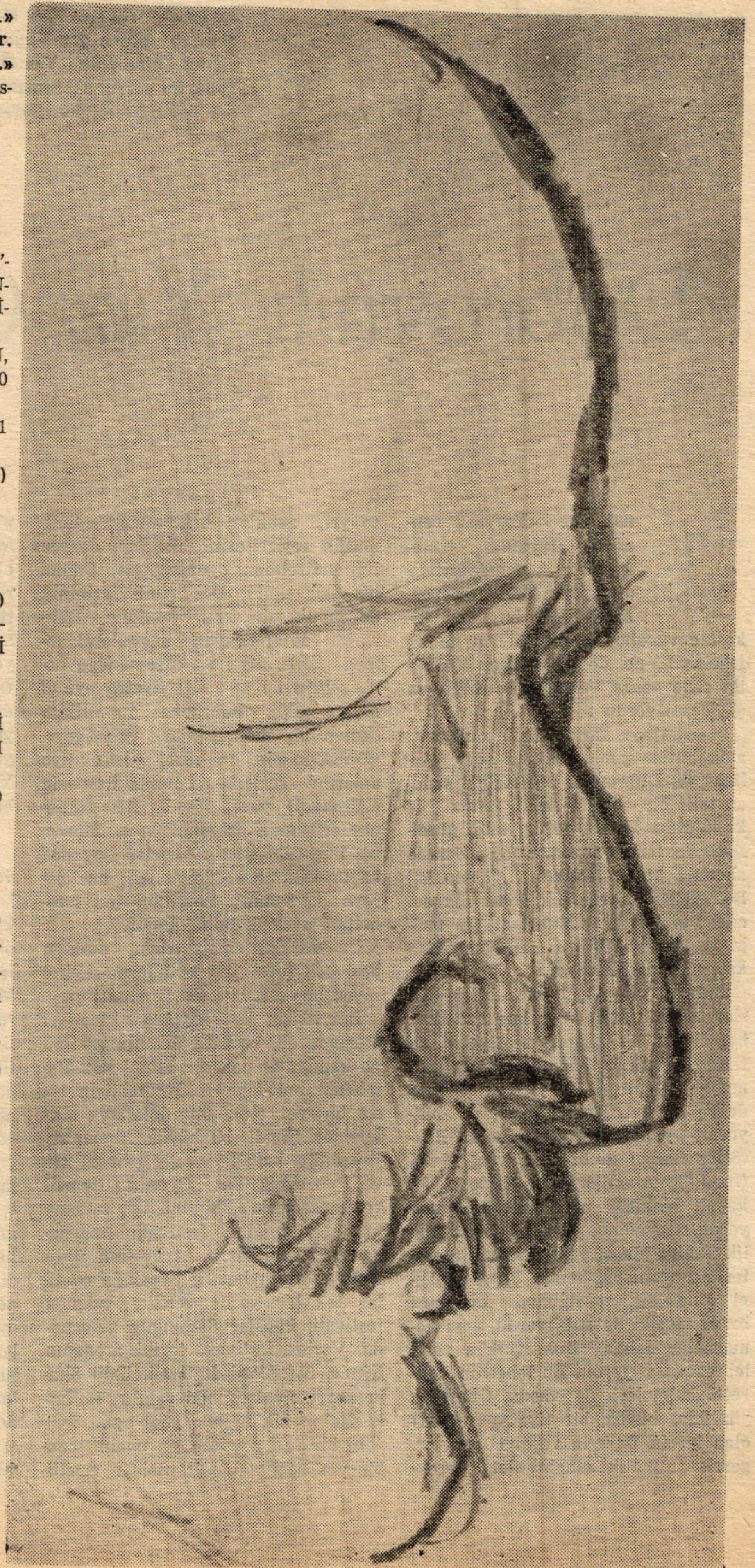
Bu yazı burada, sevdiğim iki ozanın sevdiğim birer mısraıyla biter Salim Şengil...

Aldı Aşık Veysel bakalım ne dedi :

MERHABASIN DOSTTAN GELEN SELÂMSIN...

Aldı İlhan Berk bakalım ne dedi:
«Abtcde hgklmop nbşiklmnb csw nery»
(Galile Denizi sayfa 62 satır 17).

DESEN : Orhan PEKER

Coşkun TUNÇTAN

Paris'deki Théatre des Nations'un idarî kadrosunda ödevli olan ve geçen yaz Yugoslav Hükûmetinin resmî dâvetlisi olarak Dubrovnik Yaz Oyunları'nı izleyen Coşkun TUNÇTAN, bu yazısında, zamanımızın en orijinal sanat festivali olarak adlandırdığı bu gösterileri, okuyucularımıza anlatıyor.

Dobrovnik Yaz Oyunları

Erdek Şenlikçilerine

1931 de, «Yeryüzü cennetini arayanlar, Dubrovnik'e gitmelidirler» diye yazan Bernard Shaw, Adriyatiğin bu güzel ülkesine vurulan ünlü kişilerin ne birincisiydi, ne de sonuncusu. Ondan iki sene sonra, Armand Salacrou da şöyle yazıyordu :

«Dünyayı karış karış dolaştım, ama bütün samimiyetimle söyleyebilirim ki, Dubrovnik benim için sadece tatlı bir sürpriz değil, hakikî bir keşif oldu. Hiçbir yerde, tabiî güzelliklerle tarihî anıtların bu derece ahenkle kaynaştıklarını görmedim. Bu küçücük fakat çok güzel ülkede, eski Dubrovnik Cumhuriyeti'nin tarihî ve zengin kültürü, adım başında karşınıza dikiliveriyor.»

Bundan on yüzyıl önce bu küçük slav cumhuriyetinde, sahne sanatları her zaman ilgi çekmiş ve tiyatro, sitenin hayatında önemli bir yer tutmuştur. Onaltıncı yüzyılın ortalarına doğru ilk oyunların verildiğini biliyoruz. Oyunlar kâh açık havada, Rektörler Sarayının önünde, yâni şimdi Gunduliç Alanı denilen yerde, kâh kapalı binaların salonlarında veriliyordu. Onyedinci yüzyılın sonlarında ilk tiyatro binası yapıldı. Burada gösterilen oyunların hemen hepsi yabancı dillerden çevrilmişti, oyunlara bazan musiki de katılıyordu, ama konuşmalar daima Dubrovnik'in yerli lehçesini taşıyordu. Bu lehçenin kudretli kalemleri de vardı. Onaltıncı yüzyılda, büyük bir tiyatro yazarı olan Marin Drjiç'in verdiği eserler, gerek dramatik zenginlikleri, gerekse yerli renkleri bakımından, günümüzün seyircilerini bile son derece ilgilendirebilen oyunlardır. Ondan bir asır sonra, Dubrovnik tarihinin en büyük şairi, İvan Gunduliç, «Dubravka» adını taşıyan bir pastoral komedi yazdı. Bu eser, o zamandan beri, şehrin en an'anevî tiyatro oyunu haline geldi. «Dubravka» nın dillere destan bir melodisinde «hürriyet», «Dubrovnik'in en güzel süsü» diye anlatılır. Temsilin sonunda üzerinde «Hürriyet» yazılı bir bayrak sahnenin ortasında dalgalandırılır. Bunda, bu küçücük sitenin asırlar boyunca bağımsızlığını korumak için her çareye başvurmuş olmasının bir sembolünü sezmek mümkündür.

Dubrovnik'liler tiyatroyu ezelden beri çok sevmişler, oyunların seyirci sayısı her zaman kabarık olmuştur.

Devrimizin ünlü tiyatro adamları arasında da, bu tatlı ülkenin çekimine kapılanlar çok olmuştur. Max Reinhardt buranın bir festival için eşsiz bir yer olduğunu defalarca söylemiştir. Şimdi, bu büyük Alman rejisörünün hayalleri gerçekleşmekte ve Dubrovnik Yaz Oyunları, temsil ve konserlerinin bütünü ile, zamanımızın en orijinal festivalini meydana getirmektedir. Avrupa'nın ünlü festivallerinin hemen hepsinde oyunlar tek bir yerde verilir; Avignon festivali, Papalar Sarayı'nın avlusunda, Verina festivali, tarihi arenanın içinde, Stradford festivali, ünlü Shakespeare tiyatrosunda yapılır. Halbuki Dubrovnik'de her yeni oyun için yeni bir yer, o oyuna en uygun olan bir yer seçilmektedir. Şehrin çeşitli parkları, alanları, şato veya manastır avluları, bu vesileyle tiyatro sahnesi oluvermektedir. Şimdiye kadar Dubrovnik'in yirmiden fazla köşesi, festivalin oyunları için böylece kullanılmıştır. Bu oyunların mizansenleri, yerin imkânlarıyla öylesine bağdaştırılır ki, aynı oyunları başka bir yerde tekrarlayabilmek için, sahneye koyucunun yeni baştan her şeyi gözden geçirmesi gerekir. İşte «Dubrovnik Yaz Oyunları» nın en büyük özelliği bundadır.

⁂

Yugoslavya'nın en büyük sanat ve kültür gösterisini ortaya koyan Dubrovnik festivali, 1950 de resmen kurulmuştur. Ama bu tarihten çok önce de, bu yolda bir takım denemelere girişilmişti. Örneğin 1933 de, Milletlerarası Pen Klüb'ün bir kongresi vesilesiyle, «Dubravka» pastorali, göz kamaştıran bir şekilde, Rektörler Sarayı'nda oynanmıştı. 1938 de, «Birinci Dubrovnik Festivali» adı altında bir seri konser verilmişti. 1939 da, bir tiyatro festivali yapmak projesi ortaya atıldı, ama gerçekleşemedi. Sonra harp geldi çattı... Harpten sonra, bir kaç yıl boyunca, genç amatörlerden meydana gelen bir topluluk (ki bu gençlerin arasında, şimdi festivalin müdürü olan Yosip Depolo da vardı), bazı klâsik eserleri oynayarak şehrin sanat hayatını canlandırmaya çalıştı. 1950 de, aynı topluluk, ilk «Yaz Oyunları» nı düzenler. 13 günde 15 oyun verildi. 1951 deki «Yaz Oyunları» nın en büyük sanat olayı, Marin Drjiç'in «Plâkir» adlı oyununun Gradaş Parkı'nda oy-

nanışı oldu. 1952 de, Lovryenatz kalesinde «Hamlet» oyunları geniş yankılar yarattı. 1954'de «Dubrovnik Yaz Oyunları Enstitüsü» resmen kuruldu. Yosip Depolo müdürlüğe seçildi. 1955 de festivalin programında ilk defa bir opera yer aldı; Lublyana Operası, Mozart'ın «Don Juan» ını oynadı. O zamandan beri, her yaz, çeşitli tiyatro, opera, bale ve folklor gösterileri, sürekli olarak «Yaz Oyunları» nın programlarında yer aldı. On yıl içinde, yarım milyon kadar seyirci, bu gösterilere gelmiştir.

⁂

1961 deki «Onikinci Dubrovnik Yaz Oyunları», 10 Temmuzdan 24 Ağustos'a kadar sürdü. Bu altı hafta içinde, şehrin 15 ayrı köşesinde kurulan sahnelerde, 70 sanat gösterisi yapıldı. Bu gösterilere, Yugoslavyalı veya yabancı, 1300 sanatçı katıldı.

Programda üç opera yer alıyordu. Benjamin Britten'in «Lükres» i, Glük'ün «Orfeus» u, Bethoven'in «Fidelio» su. İlk ikisini Vlado Habunek, üçüncüsünü ise Kosta Spaiç sahneye koymuşlardı. Yugoslavya'nın bu iki ünlü rejisörü, bu temsillerle, başarılarına yeni başarılar eklemiş oldular.

Bu yaz Dubrovnik'de konserler de verildi. Bunların çoğu son derece ilgi çekiciydi. Ama bir tanesi, her bakımdan «muhteşem» sıfatına lâyıktı. Bu, Verdi'nin «Requiem» inin, Zagreb Filârmoni Orkestrası, Zagreb Radyosu ve Operasının koroları, ve uluslararası değerde dört solist tarafından icrası idi. Gösteriyi, Yugoslavların en ünlü orkestra şefi ve halen Frankfurt Operası sanat müdürü olan, Lovro Von Mataçiç idare ediyordu.

Önümüzdeki yaz, Mataçiç, «Yaz Oyunları» nın opera bölümünün bütün sorumluluğunu yüklenecek. Monteverdi'nin «Pippe'nin taç giymesi» ni ve Mozart'ın «Saraydan kız kaçırma» sını sahneye koyacak. Ayrıca daha önce, Salzburg festivalinde başarıyla sonuçlandırdığı bir işi burada da deneyecek: bir «Orkestra şefliği» kursu açacak.

Festivalin programında çeşitli tiyatro oyunları da yer alıyordu. Bunların çoğu daha önceki senelerde oynanmıştı. Örneğin «Hamlet», on yıldanberi, Lovryenatz kalesinin avlusunda oynanmaktadır, yine de çok önceden bilet almadan yer bulmak zordur. Bu büyük ilgi boşuna değildir. Hakikaten, talihsiz Danimarka prensinin hikâyesi için bundan daha uygun bir dekor bulunamaz.

Marin Drjiç' in «Cimri» si, Molière'in aynı adı taşıyan oyunundan tam bir asır önce, Dubrovnik'de kaleme alınmış. Seyrettiğim oyunların en güzeli bu oldu. İzzet Haydarhodjiç'in cimri rolündeki kompozisyonu kişilerin teker teker psikolojik açıdan derin bir şekilde incelenmiş olması, oyuncuların hareketlerine hâkim olan genel ritim, ve temsile sahne olan yerin bütün olanaklarından son derecede faydalanabilmesi bakımlarından, eşsizdir.

Duvrovnik'in küçük bir köşesi vardır ki, Mrtvo Zvono Meydanı adını taşır, ve ortaçağdan kalma yapılarla çevrilidir. Sağdaki bina zamanında cezaevi, soldaki ise genelev. Karşı taraftaki duvarların ardından de denizin sesi gelir. İşte bu küçük meydanda ortaçağın ünlü fars oyunu «Üstad Patlen» ile onikinci asırdan kalma bir metin «Abbevil'li kasap» temsil ediliyor. Rejisör Jorji Paro, sahneyi büyük bira fıçılarının üzerine yerleştirmiş ve oyuna bir ortaçağ temsili havası vermesini başarabilmiş.

Genç Yugoslav rejisörlerinin en başarılısı sayılan Jorji Paro, 1961 Yaz Oyunları'nın en büyük sanat olayını teşkil eden «Aşıklar» piyesini de sahneye koymuştu. Onsekizinci yüzyılda Dubrovnik'de yaşamış olan adı bilinmez bir yazarın kaleminden çıkan bu komedinin konusu pek yalınçtır: Güzel bir genç kıza tutkun üç adamın hikâyesini canlandırır. Ama Jorji Paro'nun İtalyan komedisi biçimindeki çok güzel mizanseni ve hepsi de genç olan oyuncuların çok üstün başarıları, bu temsili sürükleyici hale getirebilmişti.

Daha önce de sözünü ettiğim, İvan Gunduliç'in «Dubravka» adlı pastoral komedisi, Gradaç parkında temsil edildi ve bu oyunla Zagreb Devlet Tiyatrosu, kuruluşunun yüzüncü yılını kutlamış oldu.

Belgrad Devlet Tiyatrosu ise, festivale, Shakespeare'nin «On ikinci gece» siyle katıldı. Viola ve Malvolio'yu canlandıran oyuncular bilhassa başarılıydı.

1962 Dubrovnik Yaz Oyunları'nda hangi eserleri ve sanatçıların yer alacağı, bu satırları yazdığım sırada, henüz karara bağlanmış değildir. Festival idarecilerinin benimsedikleri sanat hedefine bir kere daha başarıyla ulaşacaklarına inanıyorum. Aralarında geçirdiğim haftalar boyunca her an, işlerine, her türlü çıkar kaygısından uzak olarak, ne büyük bir sanat gücüyle sarıldıklarını gördüm. Başarının en sağlam yolu da bu değil midir!

gece

Geceyse o en güzel kuytusu özlemin
Yitik anların doyumsuz içkisi
Tutuşturan yıldızları uzak sularda
O umut ateşidir yüreklerimizin

Aklığından yaşamanın kopup giden gün
Ürpertilerle taşır en sessiz çığlıkları
Kalır kireç yüzü kalın duvarlarda
Korkuları belki erken ölümün

Cevdet ATMACA

Fakir Baykurt'a Beş Soru

1 — **Türk roman yapısı üzerinde düşünceleriniz. Varsa örnekleri ve öncüleri gösterir misiniz?**

Roman bizim batı'dan öğrendiğimiz bir edebiyat türüdür. Daha öncelerden başlıyan ve bazıları çok eskiden yazılı hale getirilen sözlü âşık hikâyelerinin romanla, roman yapısiyle bir ilgisini bulmak çok zor. Bu türün üzerinde durulmağa değer ilk örneklerini bizde Mehmet Rauf ile Halit Ziya vermişlerdir. Namık Kemal'in ve Ahmet Mithat'ın romanları, hem yapı, hem öz bakımından çok ilkelce şeyler. Fazla dağınık, fazla tıkabasa. İnancımca bunların bugün okunmayışları, sadece dillerinin eskimiş oluşundan değil, asıl bu yüzden. O romanları Türk toplumunun herhangi bir yerine oturtamıyorsunuz. Okumağa çalışıyorsunuz, yürümüyorlar. O insanlar kimdir, Türk toplumu-

nun neresinde yaşarlar, nasıl düşünürler, neler konuşurlar, bilemiyorsunuz. Olaylar nerde geçer, romancılar neyi anlatmak isterler, belli değil. Halit Ziya'nınkilerde, hem yapı, hem öz bakımından biraz Türkçe (yâni Türk'e göre) şeyler buluyorsunuz.

Bugünkü roman yapımızı da pek ahım şahım gösteremeyiz. Sanat eserini diri tutan yapı, «öz» den çıkar. Romancılar halktan gelen öz'ü iyi kavrıyamamışlarsa, o öz'e uygun sağlam bir yapı da kuramazlar. Bugün okumakta olduğumuz bazı yeni romanlar, yavaş yavaş o özün bulunduğunu ve yapı bakımından biraz sağlamca romanlar yazılmağa başlandığını haber veriyor.

2 — Soyut-somur, anlamlı ya da anlamsız tutumların roman üzerindeki etkisi ne olabilir?

Öteki edebiyat türleri gibi roman da bir «dil sanatı» dır. Romanın anlatım aracı, boya, ses, çizgi değil, «dil» dir. Dil, yıllarca önce Şinasi'nin koyduğu ve bugün benim de doğru saydığım bir tanıma göre, «ifade-i meram için bir vasıta» dır. İster soyut, ister somut olsun, düşüncelerimizi, isteklerimizi anlatmak için dili kullanırız. Dil ile somutu anlattığımız gibi soyutu da anlatabiliriz. Ama bunları anlaşılır şekilde, yani «anlamlı» olarak ortaya koymak zorundayız. Dil bir şey anlatmanın aracı olduğuna göre, «anlatmıyan» bir durumda, «anlamsız» olarak kullanılamaz. Bence romancı, somutçu tutumla da, soyutçu tutumla da çalışabilir. Bunun böyle olabilmesi, hayatın somut ve soyut yönleri bulunmasındandır. Burada çok açık bir noktayı bir daha belirtmek gerek: Hayatın soyut ve somut ögelerini ayrı ayrı ögelermiş gibi görüp, sadece soyutçu bir roman, sadece somutçu bir roman gibi yollar tutmak doğru olamaz. Hayatta «tasnif» yoktur. Hayatta somutla soyut her zaman iç içe, her zaman biribirini tümleyen ögeler olarak «var» dır. Ben roman yaparken; dil ile bir durum, bir düşünce, bir olay, bir insan anlatırken; soyutçu tutumdan da, somutçu tutumdan da yararlanmanın uygun olduğunu sanıyorum.

3 — Sizce romanı kalıcı kılan ögeler nelerdir?

Bu soru bizi «öz» ve «biçim» tartışmalarına götürmektedir. Sadece romanı değil, bütün sanat ürünlerini kalıcı kılan, önce sağlam bir «öz», hemen sonra da o öze uygun sağlam bir biçim, yani yapıdır. Biçimin özden geldiğini yukarıda söylemiştim. Sanatçı, insana dayanan, insanı ilgilendiren, insan yaşadıkça yaşıyacak olan özü ve bu öze uygun biçimi bulabilmişse, meydana getirdiği eserler kalıcıdır, değilse değildir. Yaşıyan Don Kişot, yaşıyan Oblomov, yaşıyan Hamlet, yaşıyan Müfettiş... böyledirler.

4 — Romanın toplum üzerindeki uyarıcı, götürücü, yüceltici etkileri var mıdır? Nedenleri nelerdir?

Sanatın -ve tabii romanın- toplum üzerinde etkileri vardır. Bu etkiler zaman zaman uyarıcı, itici, eğitici ve hattâ yüceltici olmaktadır. Öz ve biçim yönünden sağlam kurulmuş, sağlam yapılmış sanat eserlerini a l g ı l a d ı ğ ı m ı z zaman etkilenmiş oluyoruz. İyi bir romanı okuyup bitirdikten sonra içimizden bir öfke duyuyoruz; kendimizi yokluyoruz, kendimizi düzeltmeğe çalışıyoruz; önümüze çıkan bir çok yeni durumları o romandan öğrendiğimiz durumlarla düşünme açıklama yolunu tutuyoruz. Geçmişte öyle romanlar olmuş ki, bunlar, toplumların uyanışını sağlamış, bir çok büyük meselelerin o romanlar çevresinde tartışılmasına ve çözülmesine yol açmışlardır. Bizde de böyle olabilir; hattâ olmaktadır.

5 — Bugüne kadar yayımladığınız eserlerinizle ne demek istediniz ve nereye vardınız?

Yayımlanmış kitaplarımla ne demek istediğimi, nereye vardığımı iki üç cümleyle anlatıvermek zor. Yazdıklarımla ve yazacaklarımla yapmak istediğim, insanlığın ilk zamanlarından beri sanatçıların sanat yoluyla yapmak istediklerinin aynıdır. Mağarasının duvarına o ilk resmi çizen, o ilkel destanları söyliyen ilk sanatçılar yürüye yürüye bir yere, bugüne gelmişler. Bu, çok uzun bir yol. Bu yolun bugünkü kesitini, bir sanatçılar kümesi olarak, ağır aksak biz götürmekteyiz. Bu küme içinde benim meramım, biraz açık bir anlatımla, insanlarımızın haline, okuma yazma bilenlerimizin dikkatini çekmek; okuyucuda öfke uyandırmak, onu yeni atılışlara itmek; insanoğlunun umudunu, iyimserliğini devam ettirmek, daha iyi bir düzenin, daha iyi bir dünyanın, insanlar arasında kardeşçe ilgilerin kurulması özlemini uyandırmak, gönüllerde o havayı estirmek oluyor. Sanat için başkası olabilir mi? Yahut sanat bunlara sırtını dönebilir mi?

---

ardı

Bize doğru el sallar buğday başaklarından
Hafif bir rüzgârla dalga dalga gülerek
Nerden bakılsa ayni bir savaş öncesinin
Gülleri kadar renkli armağan edilecek.

Akşamlar akşamları kovalar odalarda
Çoğalır balkonlara gün görmüş sarmaşıklar
Öptükce öpersiniz köprüleriniz uzar
Öpülmeğe en saklı en uygun yerlerinden.

Bazan bir resim olur ince kanatlariyle
Albümlere bırakır yaramaz saçlarını
O nerden havalansa eski bir İnebolu
Yıllarca öncesinden bize hazırlanarak.

Bir baakrsınız zaman umulmayan bir yerden
Şapkasını çıkarır sonsuz tükenişlere
Anlarsınız her adım ölüme bir notadır
Kitap sayfalarından yalnızlığa dökülen.

Uğur ÖNAL

GEÇEN AYIN İÇİNDEN

AHT-I RİCAL — Bu eski deyim «adam kıtlığı» anlamına gelir ve daha çok devlet adamı yokluğu anlamına kullanılırdı.

22 Şubat gecesi bu deyim sanki somutlaştı. O gece evinde telefon olanlar hiç sıkılmamışlardır. Gelen telefonlar gerçi sadece soru soranlar tarafından açılmıştı, ama hiç değilse, bir sır perdesi, zaman zaman bu zil sesleriyle sarsılıyor, sallanıyordu.

İşte o gece bütün sorular İnönü ile ilgiliydi, bütün başarılar ona bağlandığı kadar bütün beceriksizlikler de ona yükleniyordu. Şehirlerarası zili uzun uzun ötüyor, bir dost sesi İnönü'nün sağlığını soruyordu. Şehir içinde bir arkadaş, ne yönden geliştiğini bilmediğimiz bu yeni ihtilâl hareketini İnönü'nün şimdiye değin hiçbir iş yapamayışına bağlıyordu. İnönü'ye sevgisizlikleri kin haline getirmiş olanlar ise ihtilâlin İnönü'yü devirmek için yapıldığını muştu gibi yayıyordu.

Kısacası herkesin derdi bir tek adamdı. Türkiye'nin kaderinde istese de istemese de, istesek de istemesek de rol oynıyacak tek adam.. Türkiye de bir «kaht-ı rical» hüküm sürüyordu. Çünkü herkes bir tek adamı seviyor, ya da bir tek adamı sevmiyordu. İhtilâl onu yüceltecek ya da onu devirecekti.

MANTAR TARLASI — 1945 ten sonra ortalığı bir yığın dergi sarmıştı. Bunlar milliyetçilik maskesi altında Atatürk ve devrim düşmanlığını körüklüyorlardı. Kısa zamanda ortadan silindiler. Demokrasi düzeyine yeniden girdiğimiz son aylar içinde bu çeşit dergiler yine türedi. Yazarları hep aynı kimseler olduğuna göre ellerinden geldiğince yayılmak istedikleri belli... Demokrasi var.. Varsın yazsınlar.. Yalnız bu kez, Atatürk'e düşmanlık etmiyorlar, hattâ onu koruyorlar.. Üstelik Atatürk'ü gerçek Atatürkçülere karşı koruyorlar.. Bunlardan biri -adındaki birleştirici sıfata karşın alabildiğine ayırıcı olan bir tanesi- Türk Dil Kurumu'nun Atatürk'ün Nutuk'unu Türkçeye çevirmesi haberini ele almış.. Tabiî bir yığın uydurma.. İnsan milliyetçi geçinir de hiç uydurur mu? Kulaktan kulağa sızan haberlere göre, Kurum'un içindeki solcular kötü amaçlarla yapıyorlarmış bu işi..

Nutuk'un içinden milliyetçiliğe, ırkçılığa, Ahmet Emin Yalman'a ait bölümleri çıkaracaklarmış..

Bizim düşüncemiz, Nutuk'un tamam olarak Türkçeleştirilmesidir. Ama, içinden kimi bölümler çıkarılacaksa bunun kötü amaçlarla yapılacağına ancak o dergiyi dolduranlar gibi akıllarına hep kötü ihtimalleri getirenler inanabilir. Amaç, şuna buna «solcu» sözünün perdesi arkasından «komünist» demek.. Ne yazık ki bütün fikir sermayeleri bundan ibaret.. Eğer başkasına komünist diyemezlerse ne yazacak, ne söyliyeceklerdir? Ama, insan küfretmek istedi mi ağzını sonuna dek açar. «Komünist» der.. Mahkemeye gittiği zaman da küfrettiği adamın gerçekten komünist olduğunu ispat eder.. O zaman akar sular durur. Solcu sözü o kadar esnek ki artık şuna buna solcu demekle hiçbir şey geçmiyor ele.. Rus ajanı, casus, vatan haini diyebiliyor musunuz?.

Atatürkçülüğe gelince.. Bu kavram bir bütündür. İnsan hem Atatürkçü, hem de devrim düşmanı olamaz.. Atatürkçülere karşı çıkıp Atatürk'ü korumayı üzerlerine alanlara da kendi tayfalarından gayrısı inanmaz..

ÖZDEN DİNDARLAR — Ramazan da geçti, Şeker Bayramı da... Olaylara uzaktan bakarak rahat rahat konuşbiliriz.

Ramazan'ın birinci günü İstanbul'un şık gazetelerinden birinde resimli bir reklâm göze çarpıyordu. Göğüsleri çıplak bir kabare artisti, Ramazan boyunca sayın müşterilerine görünmiyeceğini duyuruyordu.

İşte buna adı ile sanı ile Şark iki yüzlülüğü denir. İnsan ya dindardır, ya değildir. Dindar olan hiçbir zaman pavyonlara gidip kadın soyunması seyretmez. Dindar olmıyanın da bu seyre Ramazanda perhiz yapmasının anlamı yoktur. Gerçek dindarın iki yüzlülük yaptığı görülmemiştir.. Yalancı dindarın ise dürüst davrandığına tanık olan yoktur.

Özden dindar da, dindar olmadığını açıkça söyliyen de saygıya değer kimselerdir. İğrenilecek adamlar, onbir ay çıplak kadın seyrine para döktükten sonra bir ay Tanrı'yı aldatma yoluna sapanlardır.

Basit gerçekler, ama bizde tekrarlanması yararlı..

BOŞ ÇERÇEVELER — Bayramdan bir gün önce, eski devrin bütün aksaklıklarını övmüş olan bir bölük gazete, tedbirler kanunu diye anılan yasayı protesto için başyazılarını, fıkralarını çerçevelenmiş boşluklar halinde verdiler. Bu yasayı ilerici bilinen gazeteler de protesto etmişlerdi, ama böyle gösterilerle değil.. Aslında, yasayı protesto etmek yasak değildi. Bir haktı da.. Ama, demokratik olmıyan on yıllık işleri desteklemiş olanlardan bunu beklemiyorduk. Acaba, 27 Mayıstan bu yana demokrasiye içten inanmışlar mıydı? Bu güzel bir işaretti, iyi bir gelişmeydi ve protestoları haklıydı. Ama, acaba iş böyle miydi? Yoksa her fırsatta kendi huylarını meydana mı vuruyorlardı?

İşin doğrusu, ne yüzle bu gösteriye kalkıyorsunuz, eskiden şöyleydiniz de, böyleydiniz de demenin gereği yoktur. Devirler kapanınca artık ileriye bakmak, eskinin kötülüklerini yüze vurmamak gerekir.. Gerçek bunu buyurur..

Ama, insan özdenlik bekliyor her şeyden önce..

MERAK BU YA! — Çocuk dergisinin kapağındaki k a r i k a t ü r hoşuma gitti. Walt Disney'in ünlü örnekleri.. Hepsi bir şey okuyor.. Baba mali haberleri, çocuklar hikâyeleri okuyorlar. Büyükanne eski bir albüme bakıyor, teyze günlüğünü karalıyor.. Varyemez dede ise eline bir dolar almış, ağzı kulaklarına vararak inceliyor..

Sabahın sekizinde tenha bir otobüse rasladım.. İşime gidiyorum.. Yanımda ayakta bir adam, elindeki kağıda gözlerini dikmiş, bakıyor da bakıyor.. Dakikalarca baktı durdu, ininceye değin.. Bu, bir Spor-Toto cedveliydi.. Sabah sabah sinirlerim bozuldu.. İnsan ne yanından kalkarsa günü öyle geçermiş... Ben de, hem spor hem de toto ile açılan günümü pek hayra yoramadım. Sonra sabah gazetesini açtım ki, on bir kişi ile düşen uçağın kalıntıları hâlâ bulunmamış..

Adam on üçü nasıl tutturacağını düşünüyordu. Oysa Azrail on biri tutturmuş gitmişti..

KOVALAMACA — Bayram değil de kovalamacıydı bu.. Günde sekiz on aile geliyor, birkaç dakika oturuyor, sonra kaçıyorlardı. Arkasından ev halkı yollara dökülüyor, son hızla ziyareti iade ediyorlardı. Herkes yoruldu. Yağmur, soğuk, sonra da kar altında kovalamaca oynadılar.. Bayram üç gün.. Bütün ziyaretleri bu üç güne sıkıştırmak gerekli.. Gelin de artık bu anlamsız gelip gidişleri bir düzene koyalım.. Dinde reform olamıyor.. Bari bayram ziyaretlerine bir çare bulalım..

Düzeltme:

Geçen yazımızda anlamı bozacak dizgi yanlışları olmuştur. Bunları özür dileyerek düzeltiyoruz:

SARKAÇ yazısında: «ayırı sağ», «aşırı sağ» olacaktır.

BAŞOLUN HASTALIĞI DEĞİL, BAŞOL HASATILIĞI yazısında: «İnsan bir çirkef seline yeter mi?» yerine «İnsan bir çirkef seline tükürse yeter mi?» olacaktır.

İKİ KADİLLAK yazısında: «Bu arada», «bu para» olacaktır. Son tümceler birbirine karışmıştır; tekrarlıyoruz: «Ya da bir oda müziği orkestrası kurulması için gerekli masraflar karşılanır.. Ya da, çocuklar için oyun bahçeleri yapılır kentin şurasında burasında..»

IŞIK yazısında : Son iki tümceyi tekrarlıyoruz: «Açın, ışıklanın diyesi geliyor insanın.. Yediyüz yıl önceden, başka nasıl bir ışık beklenir bu elektrik çağında?»

Samim KOCAGÖZ

Hacı Bey

Sabah sekiz yirmide İzmir'den kalkan motorlu tren, Karşıyakada üç dakika durduktan sonra, bütün hızı ile Menemen'e yönelmişti. Karşıyaka'dan binen yolcular, ellerinde biletleri, yerleşmeye çalışıyor, numaralı yerlerini araştırıyordu.

Hacı bey, İzmir'den beri ancak yerine yerleşmişti: Büyük valizini bagaja vermiş, küçüğünü oturduğu yere almıştı. Şapkasını, paltosunu asmış, çantasından beresini çıkarıp başına koymuş, ayakkaplarının bağacıklarını gevşetmişti. Karşısında orta yaşlı bir karı koca vardı, yanı boştu. Hacı bey, yanyan boş yere bakıyordu. İçinden, «boş kalsa da öğle vakti, şöyle bir uzanıp kestirsem.» diyordu. Diyordu ya hiç de umudu yoktu. Motorlularda hiç yerler boş kalır mıydı? Tren hareket edince, karşısındakilere, «hayırlı yolculuklar.» Dedi. Kadın, «Hayırlı yolculuklar efendim.» karşılığını verdi, kocası, sadece gülümsemekle yetindi. Hacı beyin, canı sıkıldı. Adam ters bir herife benziyordu. Öyle yolboyunca lâf edecek, çene çalacaklardan değil gibi görünüyordu. Saatine baktı, Ankara'ya dek onüç saatlik yol, biter tükenir gibi değildi. Yolu düşününce, aklına geldi; yüksek sesle, ellerini açıp, (Fallahü hayrün hafızan ve hüve erhamü rahimin!) diye bir dua okudu. Amin! deyip, elleri ile yüzünü sıvazladı. Karşısında oturan kadın, birden iri iri gözlerini açıp ona baktı. Hacı bey, memnun memnun,

«Bu dua, bütün kaza ve balâya karşı, birebirdir hanım kızım.» Dedi. Kocası gülümseyerek,

«Bize de faydası dokunur mu bu okuduğunuz duanın beyefendi?» Diye sordu. Hacı bey,

«Ne demek.» karşılığını verdi, «bu duayı okuduk mu, okumadık mı, bütün trenimiz Rab-ü âlemin tahtı muhafazasındadır.»

Adam, bir

«Yaaaa!» çekti. Hacı bey, onun yüzüne dikkatli dikkatli baktı. Ama alay mı ediyor, yoksa gerçekten inanıyor mu, pek anlıyamadı.

Vagondaki kaynaşma durulmuştu. Yolcular, yerlerine yerleşmişti. Öte yandaki koltuklara yerleşen bir ailenin iki çocuğu, pençerenin yanına, sen oturacaksın, ben oturacağım, diye kavga ediyorlardı. Anneyle baba pencere yanındaki koltukları çocuklara bırakıp, işi hallettiler. Bu sırada, elindeki biletin numarasına baka baka, oldukça genç görünen bir adam, vagona girdi. Geldi Hacı beyin yanındaki boş yere. Bir kıyametir koptu:

«Vay benim Müdürüm! Nere-

den çıktın böyle?»

«Selâmlar, merhabalar Hacı Nasuhi beyefendi; yolculuk, yola çıktık işte.»

«Aman ne iyi, ne güzel. Şu Allahın işine bak. Kalp kalbe karşıdır derler. Böyle bir yolculuğa çık da yanıbaşına en sevdiğin bir kişi düşsün. Allahın hikmeti işte!»

«Eksik olma Hacı beyim. teveccühünüz.»

«E. teşrif Ankara'ya mı?»

Genç adam, çantasını rafa koyup yerleşirken karşılık verdi:

«Yok, Kütahya'ya kadar.»

«Hayırdır inşaallah?»

«Hayır, Hacı beyim, hayır. Bizim banka, bana ille müfettiş olacaksın diye tutturdu. Şubelerimizi geziyorum.»

«Tebrik ederim, tebrik ederim aslan oğlum, demek terfi ettin ha? Oh oh! Çok sevindim.»

«Çok zor ama Hacı bey, hep yoldayız.»

«Aldırma, biraz yorulursun ama, bu işte çıkarın vardır. Yolluklardan faydalanırsın. Aylığın da artmıştır. Demek buydu mesele. Bankaya uğradıkça seni göremiyordum son aylarda. Gerçi şu sıra benim de bankalara pek uğradığım yok mu ya.»

Bankacı güldü:

«Haberim var Hacı bey.»

Hacı Nasuhi bey, birdenbire doğruldu:

«Neden haberin var bakayım Müdürüm?»

Bu sırada lâcivert tayyörlü, başı kepli bir genç kız, biletlere bakmıya geldi. Tren Menemen'i geçmiş, Gediz ovasında Manisaya doğru koşuyordu. Hacı bey, yuvarlak yüzünün ortasında yanyana duran gözlerini bellertip, kıza baktı bir zaman, biletini uzattı; Kız, öteki yolculara geçince söylendi.

«Şu bizim memleket, medeniyet yolunda çok ilerledi. Evde oturtup gergef işleteceğimiz kızlarımızı, trenlere biletçi diktik. İyi mi?.» Bu esprisini kendi de çok beğendi, iki yakasına bakıp güldü. Sonra yine Bankacı'ya döndü:

«Anlıyalım müdür bey, senin nelerden haberin var?»

«Canım Hacı bey, biz bankacılardan hiç bir iş adamının gizlisi, saklısı olamaz, bilirsin.»

«Bilirim, bilirim. Adamın cebindeki meteliği hesaplar, bilirsiniz.»

«Biliriz, ama banka sırrı, devlet sırrı gibidir. Kimseye açıklanmaz.»

«Adamın kendisine de açıklanmaz mı?»

«Şaka ediyorsunuz efendim, siz, kendi durumunuzu kendiniz, bizden iyi bilirsiniz.»

«İyi öyleyse, ben deyivereyim; bankanızdaki paramın, önemli bir bölüğünü çektim. Bunu mu demek istersin Müdür bey?»

«Para sizin değil mi, çeker çekersiniz.»

«E. Neden darılıyorsun bana?»

«Estafurullah. Hani bankaya bugünlerde pek uğramıyorum de miştinizde. ben de biliyorum dedim.»

«Ama sitemli söyledin bu lâfı.»

Genç adam, biraz sıkılmıştı:

«Özür dilerim. Yanlış anlaşılmasın.» Dedi. Hacı Nasuhi yumuşadı. Cebinden kocaman bir tesbih çıkardı. Bir kaç şakırdattıktan sonra.

«Bak aslan Müdürüm, sen bankacısın, ben de iş adamı. Birbirimizin gönlünü yıkmadan, piyasayı bir gözden geçirelim. Var mısın?» Dedi. Bankacı, koltuğunun arkasına yaslandı:

«Rica ederim Hacı bey, buyurun.»

«Piyasada, iş hayatımızda darlık var mı?»

«Var.»

«Nedenini biliyor musun?»

«Birçok nedeni olabilir.»

«Asıl nedeni?»

Söz buraya gelinceye dek, yolun başından beri ağzını açmıyan Hacı beyin karşısındaki adam, birdenbire söze karıştı:

«Bunu bilmiyecek ne var bey efendi, İHTİLÂL.»

«Tamam!» Hacı bey, tamam dedi birden ama, hemen doğrulup karşısındakinin yüzüne kuşkulu kuşkulu baktı:

«Beyefendi, zatıâliniz asker olmaya? Hani Albay filân?»

Ortayaşlı, güleç yüzlü adam, bir kahkaha bastı, gözlerinden yaş gelinceye dek güldü. Karısı da güldü. Hep gülüştüler:

«Müsterih olun beyefendi.» diye karşılık verdi sonunda, «şu rada yol arkadaşlığı ediyoruz. Dostça konuşuyoruz. İstediğiniz gibi konuşabilirsiniz.»

«Gerçekleri bilmek memleketin faydasınadır efendim.» diye Hacı bey, erkekliği elden bırakmadı, sözüne devam etti: «Şimdilerde Albaylar hep tepdil geziyor larmış. Ama benim sözlerimde ya lan, hilâf yok: Menderes gitti, be reket bitti, beyefendi. Neydi o eski piyasanın canlılığı?. Neydi o alış — verişin harareti. Bir koyardın, iki gün geçmeden bin kazanırdın. Hani şimdi Ankara'ya gidiyorum ya, hiç içim çekmiyor. Ankara'nın tadı — tuzu kaçtı bey efendiler, tadı — tuzu kaçtı. Günlerce vekâletlerin kapılarında sürünüyoruz. İş yaptıracak bir aracı mebus bulamıyorsunuz. Hepsi değişti. Eski kafadan olanlar bulunur bulunmasına ama, hepsi yeni, korkarlar mı bilmem, yanaşmıyorlar. Neyse geçelim, gelelim piyasaya: Hükümet, cümle âlemin cebinde ki paranın hesabını sorarsa, cebini yoklamaya kalkarsa, adam nasıl rahat iş görür? Şu servet beyanameleri meselesi efendim. Olur mu böyle iş Allah rızası için. Bunca kan dök, ter dök, iki buçuk kuruş bir yakaya topla. Hükûmet, elinden aldı alacak di ye, yürek oynamasından öl.»

Bankacı.

«Aman Hacı bey, hükümetin hiç de böyle bir niyeti yok.» Dedi. Hacı, bey korkulu korkulu, söylendi:

«Deme müdür, ihtilâl dedik ya ihtilâl!»

Karşıda oturan bey, söze karıştı:

«Canım ihtilâl olalı neredeyse iki yıl olacak,»

«Olsun. olsun. Benim oğlum, çok okudu. Bastım parayı tâ Avrupalara dek yolladım. Şimdi bir fabrikamın müdürüdür. Bankacı oğlum bilir. Onun bir sözü var. Aklımdan fikrimden çıkmaz. Büyük söz doğrusu: Frenklerde bir ihtilâl olmuş, yüzelli yıldır Avrupanın gidişatı değişmiş. Hâlâ da değişmekte. Enaz yüz yıldır da biz onlara benzemiye çalışırmışız.

Bunca yıldır memleketimizde olup bitenler, hep o ihtilâlin fikirleriymiş. Sadece bizde mi, bütün dünyada. Bu lâfları öğrenmesi için biizm oğlana döktüğüm paralar helâl olsun. Gözümü açtı doğrusu. Ne diyorsunuz siz beyler, yüzelli yıl bu, şaka mı? Bizim ihtilâlimiz daha iki yıllık. Görmeyor musunuz, memleketin tersi döndü. İki paralık işçi kısmı, gün geçmiyor, pabuçlarını çıkarıp, yalın ayak sokaklarda yürüyor. İşin kötüsü, hükümetimiz de onlara arka çıkıyor. Ağzını açıp, birine kız da işten kovala bakalım. Çalışma Bakanı, adama kan kusturuyor. Çalışmanın bakanlığı olur mu yahu? Çalıştıranla, çalışanın arasına nasıl girilirmiş bakalım? İş, be nim. Çalıştıran ben! Ensende ser vet beyanı, önünde işçi; bu durum da elin — kolun bağlı, nasıl iş görürsün? Adam kendisini emniyette göremiyor.» Bankacıya doğru eğildi Hacı bey, sesini alçaltarak ekledi: «Sen, bankacısın Müdür, elini vicdanına koy da söyle: Böylesine karışık bir zamanda, ben paramı bankadan çekip, altın yapar da, saklıyacağım yerde saklarsam, haksız mıyım?»

Bankacı, birdenbire ciddileşti. Suratı asıldı:

«Haksızsın Hacı bey, haksızsın. Bütün bu endişeler, korkular, yersiz.»

«Sen, öylece bil Müfettiş Müdürüm, öylecene bil. Ben de işimi bilirim.»

Hacı Nasuhi beyin karşısındaki, bir şeyler söyliyecekti. Karısı, belli etmeden, kendisini dürttü. Aldırma gibisine gözattı. Tren, Akhisar'ı geçmiş, Kırkağaç, Soma, Balıkesir'e yönelmiş, koşuyor, koşuyordu. Elinde kalem kâğıt, bir garson geldi:

«Beyler, öğle yemeği yemek isterler mi?» Diye sordu. Hacı Na suhi bey, hemen doğruldu:

«Ne yemekler var bakayım?»

«Efendim, işkembe çorbası, tavuk kızartması, bamya, pilâv, mevsim salatası, meyve.»

«İyi, güzel. Bamyayı bir kalem geç. Teneke bamyasıdır. Sevmem. Bize dört kişilik yemek getireceksin. Lokantaya kadar gelmeyeceğiz. Şu masayı açar, kurarsın. Bas bakalım.»

«Başüstüne efendim.»

Hacı beyin yol arkadaşları, birbirerinin yüzüne baktıar. Hanım.

«Ne zahmet efendim.» diyecek oldu. Hacı bey,

«Misafirimsiniz. Kabul etmezseniz, vallah darılırım. Sonra sözlerime darıldınız bilirim.»

Bayanın kocası, hep gülümsü yordu:

«Darılmak ne demek beyefendi, fikir fikirdir, öğrendik. Ama ne azhmet böyle yemeğe.»

Bankacı, işi şakaya döktü:

«Hacı bey, ikram sever. Yemeğini yeriz. Ama sözlerimizden de dönmeyiz.»

Nasuhi bey, bir kahkaha attı:

«Doğru, şimdi söz hürriyeti var. Öyle değil mi ya?»

Yemekten sonra, Hacı bey, bir fasıl şekerleme yaptı. Tuvalete gitti, elini yüzünü yıkadı geldi. Yolda namaz kılınamadığından ya kındı. Sonra da bankacıyı sorguya çekmeye başladı:

«E. sırası gelmedi, soramadım. Çoluk çocuk?»

«İyiler.»

«Bir ev işin vardı, ne oldu?»

«Geri kalan borcumuzu ödedik. Amcadan ufak bir miras kalmıştı, ekledik. Ev, bizim oldu. Ta pusunu da aldık.»

«Bak buna pek sevindim. Elbette birkaç kuruş da bir yakaya atmışsındır?»

«Eh. çocuklar büyüyor, okuta cağız.»

«Oh. oh. buna da sevindim. Senin işin düzlüğe çıkmış Müdür. Şimdi yavaş yavaş geleceğini düşünmelisin.»

«Anlıyamadım Hacı bey, han gi geleceği?»

«Canım, ahiretini de bütün eylemelisin.»

«Nasıl olur bu iş?»

«Dünyalığın tamam. Şimdi hiç olmazsa Cuma namazlarına başlıyacaksın. Yoksullara gözkulak olacaksın. Cami yapımlarına katılacaksın. Allah kabul etsin, ben, bugüne dek, dört köyün camisini ve İzmir'de iki caminin tamirini tamam ettim. Sen de elinden geleni yapmalısın.»

Bankacı, gülmiye başladı. Ha cı beyin karşısındaki bey, gazete okuyordu. Gazeteyi kucağına bırakıp onlara baktı. Hacı bey sordu:

«Sözüm yanlış mı? Niye güldün Müdürüm?»

«İlâhi Nasuhi bey, bir sizin halinize, bir de benimkine bakın, benim gücüm bu işlere yetmez.»

«Yettiği kadar olacak. Peygamberimiz böyle buyurmuş.»

Bankacı sustu. Karşısındaki hanım, örgü örüyordu. Kocası, yine gazetesini okumıya başladı. Uzun bir sessizlik oldu. Tren, çam larla süslü dağların arasından Kütahya'ya doğru ilerliyordu. Sessizlik Hacı beyi sıktı. İçi yine geçiverdi. Uyumaya başladı. Ne kadar zaman uyuduğunu kestiremedi uyanınca. Baktı, Bankacı ile kar şısındaki bey, çok sıkıfıkı olmuşlar, heyecanlı heyecanlı Atatürkten, devrimlerden, günün politika kaynaşma ve gelişmelerinden söz ediyorlar. Arasıra söze, hanım da karışıyordu. Gözleri yarı açık, konuşmayı izlemiye başladı. Konuşmanın bir yerinde dayanamadı, söze karıştı:

«İyi dediniz, güzel dediniz beyler: Atatürk, büyük adamdı. Yaman adamdı. Amma ve lâkin ruz-u mahşeri hiç düşünmedi. Bakalım, Peygamberimiz Hazreti Muhammet, kendisine yarın ahirette şefaatci olur mu?»

Yanındaki Bankacı, karşısındakiler, Hacı'nın bu sözlerini duyunca, taş kesildiler. Elleri ayakları titredi. Yüzleri sapsarı oldu. Tren, uzun uzun düdük çalarak Kütahya istasyonuna giriyordu. Bankacı, yerinden kalktı. Çantasını raftan aldı. Karşıda oturan beyin, hanımının, «iyi yolculuklar» diyerek ellerini sıktı. Hacı beye dündü:

«Bir mesele daha var Hacı bey,» dedi, «bakalım koca Atatürk, senin Hazreti Muhammet'ine ruz-u mahşerde şefaatci olur mu?»

Vagondan çıktı, trenden indi yürüdü. Taş kesilmek sırası Hacı Nasuhi beye gelmişti, mosmor kesildi. Bir zaman da soludu. Tren, yine kalkmış, kararan Anadolu toprağı üzerinde, ışıklı Ankara'ya doğru koşmıya başlamıştı. Hacı Nasuhi bey, öfkeyle cebinden bir not defteri çıkardı. Gözlüğünü tak tı. Dolma kalemini açtı. Birşeyler

(30. Sayfada)

Bilge KARASU

Acı Kök Yağmurun Tadında

MÜŞFİK

Mayıstan sonra toprak çatlar, cılız otlar dibinden sararır, devedikenleri, pipisiler, hardallarla osuruk otları kimi ortada kimi kıyıda gürleşmeğe başlarlardı. Gergin yazık toprağın çatlaklarından bütün bu otların, bitkilerin kokusu gökleri tutarcasına fışkırır, gökler yağmurdan yana yoksullaşırdı. Geceleri Meryemin bostanından kalkan kurbağa uğultusu, bahçede rakı içen babamın yanına değin sokulurdu. O duymazdı ama onları. Anam, bu ses bulutuna kulak verir, içine dalar, ötesinde çocukluğunu bulur anlatırdı yıldızlı göğe karşı. (Derecik denen yeri anlatırdı ben yıllarca sonra oraları gördüm onun anlattıklarını bulmağa çalıştım ama boşuna uğraştım oraları o zaman vardı her yaz babasının bavulları nasıl üzerlerine oturarak kapadığını onları Haydarpaşa'dan nasıl trene bindirdiğini trende bindikten sonra Dereciğe gitmek için indikleri istasyona varanadeğin geçen zaman nasıl uzadığını istasyonda inip kendilerini bekleyen arabaya binerken her kezinde annesini nasıl kızdırdığını nasıl yerinde duramadığını anlatırdı bana. İki aylık bir yaşayışın özlemini kişinin on ay nasıl da her şeye katlanarak —İstanbulun yağmurunu çamurunu okumanın sıkıntılarını hocalarının tersliklerini babasının eğilmek bilmez sevgilisiyle anasının parlayıp sönen öfkeler arasında süzülen akan besleyen sevgisini çiçek aşısının korkusundan bir gün sokaklara fırlayıp babasını ardından koşturmasını hepsini hepsini bir araya getirir on ayın içine sığdırırdı— her şeyi o on ayın sonunda gelecek olan iki ayın doluluğuna güvenerek taşıdığını o zaman bellemeğe başlamıştım.) Mutfağın penceresinin önüne otururduk. (anlatırdı Dereciğe girer girmez annesinin yanından ayrılarak koştuğunu annesinin öfkesini sokaktakilerin bakışlarını umursadan halasının evine doğru önünden kaçan kedileri bile geçerek koştuğunu aralığın başına gelir gelmez durakladığını ilk evin kapısının önünden sümüğü durmadan akıp duran Bamyacıların kızının önünden geçerken salına salına kırıta kırıta yürüdüğünü kız ben geldim birazdan bizim kapıya gel de oynayalım dediğini ondan sonra gene ok gibi fırlayarak soluğu halasının kapısının önünde aldığını anlatırdı. Eve girer ninesine seslenir ninesi o ufacık oğlunun kucağında trene bindirilen trenden indirilen vücudunu yuvarlaya yuvarlaya merdivenden aşağı inerken halası yetişir onu kucağına alır öper sıkarmış. Ninesinin böyle bir şey yapabilecek hali yokmuş tabii aradan birkaç yıl geçtikten sonra anam ninemi kollarının arasına alıp kaldıracak güçteymiş. Ninesiyle de öpüşüp koklaşma bittiği zaman sıra anamın sevmediği acıdığı halasına gelirmiş sevmezmiş onu Tanrının günü gizli gizli rakı içen annesinin de ablasının da kendisinden uslanmasından da değil kendisinden umudu kestikleri küçük halasını daha küçükken soluğu koktuğu rakı koktuğu için sevmezmiş ama acırmış o haline acımak gerektiğini sanırmış ailenin yüzkarası sayıldığı sözü edildiği zaman adının önüne ardına hep bir zavallı eklendiği için o da acırmış ona ama sonraları onun da sevilebileceğini öğrenmiş. Yağlı yağlı elleriyle derdi bana yağlı yağlı elleriyle mutfaktan çıkar elleriyle bana dokunmamağa çalışarak kollarıyla beni göğsüne bastırırdı oniki yaşlarıma değin takıldım ona derdi ardından gider yüklüğe sokulduğunu köşelere sığındığını gördükçe sessizce sürüne sürüne neredeyse eteklerine dokunacakmışcasına yaklaşır yatakların gizlediği bir köşeden önlüğünün altındaki büyük cebinden—o cepte de neler vardı bir bilsen her zaman merak eder her zaman elimi atmağa kalkar her zaman da eli hafifçe elime iner ürkütür kaçırırdı ne simit kırıntıları ne mantar parçaları sicimler anahtarlar vardı o cebin içinde ama ille de anahtarlara aklım ermezdi evde anahtar kullanılan bir tek yer yoktu onu da sonradan öğrendim bavulunun anahtarlarıymış onlar çeyizini yirmi yıl önce katlayıp yerleştirdikten sonra kitlediği bavulunun anahtarlarıydı bunlar bavulunu içinin çok sıkıldığı ağlayası geldiği günlerde karıştırır örtüleri işlemeleri birer köşesinden tutar çeker kimi zaman da birine gözünü siler bavulu gene kapatır gene kitlerdi böyle olduğunu çok iyi biliyorum kaç kez onu seyretmiştim sandık odasının kapısının ortasındaki çatlaktan ağlardı ama yıllardan beri kararından dönmemişti bunu da çok sonraları öğrendim. Yirmi yıl önce çeyizini düzdüğü gerdeğe girmesinin artık gün sayısına bindiği zamanlarda bambaşka titiz bir kızmış sonra evleneceği adamı da sevdiğini Derecikte herkes biliyormuş ama düğün günü gelmiş çatmış küçük halam evlenmek istemediğini söylemiş Derecik biribirine girmiş hiçbir şeye kulak asmamış odasına kapanmış durmadan kıyarım kendime deyip duruyormuş odası dediğim de sandık odası diye anlattığım oda işini orada işlediği için orayı odası sayarmış bavulun bir tanesini kapının önüne getirmiş kapıyı açmağa çalışırsanız kendime kıyarım der dururmuş yirmi gün sonra sesi kesilmiş kapıyı a-

sevişmek

Sesimde bir kadın her akşam
ağzımdan upuzun bir rakı
yalnızlığa inerim akşam gibi
şimdi bir sıkıntıyla taşınılan

uyanırken bir çocuğum sevda-
dan
severken utanırım belki
biraz akşamla nasıl yaşarım
uzun adımlarla bir yalnızlığı

aşkı giyerken sabahları
gözlerimi bir yalnızlığa atarım
aşk güzelce geçer beni
esmerliğime çok yakın

Emin ERSOY

çabilmişler o zaman bakmışlar ki küçük halam halsiz halsiz odanın ortasında yatıyor kapının önünde duran sandık açık ekmek kırıntıları çamaşırların üstünü örtüyor odanın bir köşesinde de bir sürü testi tas maşrapa bomboş duruyor. Küçük halamın bu işe çoktan hazırlandığı anlaşılmış ama üstüne pek varmamışlar o günden sonra cin tutmuş onu. Yıllar geçmiş dedikodular sönmüş her şey unutulmuş ama— ben hâlâ o sara nöbetlerini çok iyi hatırlıyorum birkaç kez gördüm önümde tutuldu— geriye evde kalmış cinli ayyaş bir kız bırakmışlar her şey unutulmuş geçen yıllarla ama neden o işi yaptığını kimse anası bile ablası bile öğrenememişler öleli de yirmibeş yılı bulduğuna göre bu işin içyüzünü kimse bilmiyor bilmeyecek hoş onu hâlâ hatırlayan olur mu Derecikte bilmiyorum işte önlüğünün altındaki o büyük cepten şişesini daha doğrusu şişelerinden birini çıkarır susuz içerdi rakıyı birkaç şişesi vardı öyle ayrı yerlerde gizlenmiş hâlâ annesinin ablasının ona engel olmak istediklerini sanırdı hoş engel olmak isterlerdi ya artık iş işten geçtiği ellerinden hiçbir şeyin gelemeyeceğini bildikleri için bundan da vazgeçmiş kadıncağızı Tanrıya emanet etmiş bir halleri vardı ama sevmekten çok acırlardı ona mutfak işlerini ona bırakmışlardı işte dediğim gibi elleri yağ içindeydi sabahtan akşama değin pişirdiği yemeklerin tadını hâlâ unutamam o yağlı ellerden çıkan yemek beni arasıra tiksindirirdi ama o tadına doyum olmaz dolmalar kızartmalar ne de tatlı gelirdi bana denizden döndüğüm bağdan geldiğim öğlelerde akşamlarda. Sık sık takılırdım ona o yemek kaplarının tencerelerin sebzelerin zeytinyağı şişelerinin prinçlerin unların hamur tahtaları oklavaların arasında çırpındığı anları seçer saati sorardım mineli bir saati vardı...) Anlatırdı böylece. Mutfak penceresi açık olurdu, parmaklığını bir tel örgü örterdi. Oturduğumuz yerden bakardık babama gümüşü bir dumanın ardından. Babam, iki gül fidanının arasında rakısını susuz çekip acı peynirle tatlı kavunu denkleştirirken önüne, ağzı serbestledikten sonra da gökyüzüne bakardı. (mineli bir saati vardı diye bıraktığı yerden sözü bağlardı anam güzel incecik renk renk bir saati bu babası dedem almışmış ona bu saati her gece yatmadan önce dikkatle kurar kulağına götürür dinler ağzına götürür öper kılıfına sokar başucuna bırakırdı işte o saate bakması çok hoşuma giderdi o kargaşalığın içinde yanına sokulur halacığım benim derdim saat kaç acaba kaçsa kaç kız sana ne saatten ne yapacaksın saati diye çıkışır güler benim bir tanem diye ellerini uzatır havada bir şahin görüp yolunu değiştiren kuşlar gibi yağlı olduğu aklına gelen elleri bileklerinden kıvrılır kollarını yanaklarıma değdirirdi sonra gene Allah iyiliğini versin kız bula bula bu zamanı mı buldun saati sormak için der gene de için için sevinir -öyle iyi bilirdim ki sevindiğini belki de benim ona verdiğim en büyük sevinçlerden biri de buydu— serçe parmaklarıyla önünün düğmelerini çözmeğe çalışır uzun uzun uğraştıktan yüzü kıpkırmızı kesildikten sonra alnında boncuk boncuk terler parıldamağa başlarken önünü açar kat kat gömleklerinin arasından ipi bulur çeker gene serçe parmaklarıyla kılıfı çeker saati yüzüne yaklaştırarak gözünden çok burnuna yanaklarına sürecekmişcesine yaklaştırarak bakar uzun uzun zamanı o anda dondurmak ölmezliğinde ezberlemek istercesine bakardı saatin durmuş olduğunu sanırdım çoğu zaman yüzünde okurdum o durmuşluğu a-

kral şarkı söylüyor

Kentlerde ölüm her sabah erkenden
Büyük olmanın kadınlarda doğurduğu o
Bütün gözlerimde kuşatılmış bir akşam
Denizler, o sonsuz sevileri bir bir.

Seviştikçe uzanır eli bir olmanın
Ölümdü o atın gölgesinde yorgun ve korkak.
Tanrı bir büyüktü ormanlarında her sabah
Alındı çocukları büyütmeye öpüşleriyle.

Sularsa o sevişmekle aranan
Mutlu ölümlerinde azaltan her bir kadını
Sürükler gibi alıp gidilen bir kalabalıktan
Belki bir kraldım kral yatağımda.

Özkân MERT

ma gene yüzünde okurdum durmadığını yelkovanın sezdirmeden hep bir ötedeki çizgiye doğru süründüğünü yüzünde acılık görürdüm daha sonra zamanın hâlâ durmadığına üzülür kendi çağının hâlâ kapanmamış olduğuna yanar gibi bir hal olurdu yüzünde saati mineli renkli incecik saatini gene serçe parmaklarıyla önce kılıfına sonra kat kat çamaşırların arasından koynuna sokarken. Ah nasıl acımazdım nasıl kıyardım oncağıza.) Pencereden bahçenin tahtaperdesini onun ardında Hasene hanımların pencere kafesinin üst kıyısını onun üstünde ahşap duvarı en üstte de yıldızlara boğulmuş sütsü koyu maviye bakardım. Anam sözünü sürdürürdü. (Ah o zamanlar geçti geçti bir yaz günü istasyona değin gelen ninemi kucaklayıp kaldırırken bizi almağa gelmiş olan babam annesini kucağına alıp arabasına bindirir arabacı çocuğa sürmesini söylerken ninem gözyaşları içinde başını mendiline gömerken bir daha buralara dönmeyeceğimizi ninemin o kış öleceğini İstanbulu kıran savaş yıllarında Dereciğe gitmenin artık düşünülemeyeceğini küçük halamın her zaman içtiğinden bir yudum fazlasını içmeden saatini dikkatle sevgiyle taparcasına kurup kılıfına yerleştirip başucuna bıraktığı herhangi bir gecenin sabahında artık uyanmayacağını büyük halamın babama haber bile vermeden evi satıp bir sabah kapımızda lokmaların artık dört boğaza ancak yettiği kapımızda dikileceğini bilmiyordum. Bamyacıların kızını yanıma çağırıp sümüklü burnundan sümüklü dudaklarından yıkanmaya yıkanmaya yaraya boğulmuş sümüklü dudaklarından tiksindiğim halde bir on paralık vererek salt hoşuma gittiği için ninemi de anamı da kızdıran o bacaklarımı kaşıtma işini bir daha yaptıramayacağımı bilmiyordum evet ya bacaklarımı kaşıtırdım ya da başımı bayıltırdım öyle tatlı tatlı kaşınmaya Bamyacıların kızı da beni sever şehirli komşumuz diye över benimle oyun oynamağa can atardı ama ben o sümüklünün yanımda oyun oynamasına dayanamazdım tabiî ancak deniz kısıyında bağda bacaklarım güneşten yanıp kaşındığı uzun örgülü saçım sıcakta ağır gelip çözdüğüm zamanlar kaşımasına razı olurdum. O bağlarda salkım - dan salkıma gidip birer tane ama yalnız birer tanecik tadarak doyduğum günler deniz kıyısına inip erkeklerin gelemediği yolun geçtiği iki kaya arasının bile birkaç peştemalla kapatıldığı yüzüp açıldığım arkamdan annemi acı acı bağırttığım günler bir daha gelmedi gelmedi bir daha. Savaş yılları babamın da ağabeyimin de canını aldı anamla ben de gene de yaşayacak gücü bulduk kendimizde ama o eski günler bir daha gelmedi bir daha gelmedi...) Anamın, dışarıda içen babama bakarken neler düşündüğünü hâlâ tasarlayamıyorum ama. Ölümünü özlediği zamanlar olmuştur sanırım. Bana çocukluğunun ışıltılı öyküsünü anlatırken o adama, pencere parmaklığını örten tel kafesin ardında göksü gümüşsü titrek ağın ötesinde içkisini içen adama şaşkınlıkla baktığını sezdiğimi biliyorum. Bir o kadarını... Bugün bile anlayamıyorum o adama varışını. Ama iyi bir adamdı. (Bana başkalarının babası gibi her akşam bir şeyler taşımaz, istediğimi ağlasam da yırtınsam da almazdı. Ama birdenbire yolda giderken beni herhangi bir şey almakla sevindirebileceği aklına gelir gelmez alırdı, dergi olsun kâğıt helvası olsun, balon olsun bayramlarda bayrak olsun. Belki severdim belki de sevmezdim, hâlâ bilemiyorum. Onun ölümünü istediğim zamanlar oldu a-

A

Ö
le
ü
a
a ölü
lermez
zar
ölüler mezar
a ölüler mezar yaptı kendilerine
yağmurlu adımlarla bir bir
varıp
diriler girdi içine
kim ölü kim diri kim
bilir kimi bilir kim bilir

A gelir
aaaaa
adam gelir
aşk gelir
akşam gelir
acı gelir
aaaaa
lar gelir
dayamış alnını gökyüzün
eeeee
eeeee
eeeee
beşikte be
beşikte be
eeeee
eeeee
eeeee
i gelir

Bu bebe uyur
uyur uyur uyur da
büyür
aaaaa
büyür büyür büyür de
eeeee
esi mesi yok
yooooo
tutar eski defterleri karıştırır
yaaaaa
karıştırır ya
Şu halde bu halde o halde
ben sen biz
az öz uz
yaz boz çiz
kim sen kim ben kim
biz
ben

Şşşşııt
eeeee
eeeee
aaaaa
yoooo
i i
uuuuu
ooooo
eh
ah
ıhhh
oooohhh

Suat TAŞER

ma, ölümünü istedim anamla başbaşa kalmak istedim. Beni kırdığı zamanlar, beni kırdığı zamanlar çok olurdu, beni kırdığı zamanlar ölmesini isterdim. Ama belki de her çocuğun isteyebileceği gibi değil, ölmesini kaskatı kesilmesini evden alınıp götürülmesini bir daha dönmemek üzere götürülmesini isterdim, bütün gücümle. Ama anam onu severdi sanırım, hem sever hem sevmezdi. Beni kırdığı zamanlar, onu kırdığı zamanlar, bizi kırdığı zamanlar çok olurdu, o da onu sevmez belki de için için, utana utana günah işlediğini bile bile ölümünü isterdi. Kavga ederlerdi, çok ettiler ama hiçbir zaman kırıcı kavgalar olmadı bunlar. Biribirlerine hiçbir zaman hakaret etmediler kötü sözler söylemediler. Sabırlı adamdı o. Anam kaç kez beni haşladıydı ona gerektiği ölçüde saygı göstermediğim sevgimi belirtmediğim için. Baban o, der dururdu, baban o. Anam kendi için hiçbir zaman bu sevgiyi bu saygıyı istemedi, annenim ben annenim ben demedi. O zamanlar daha bir şeyler sezmiyordum ama bunları çok sonraları hatırladım da... Hatırladım da ne oldu...)

Gök kararırdı sonradan. Babamın içkisi tükenmezdi. (Bugün ona babam diyebiliyorum artık. Ne öfke kaldı ne kin. Belki biraz acılık. Ona hâlâ kızdığım zamanlar oluyor, kendini aşan ölümünden öteye çağların sonuna değin uzanabilecek bir sorumluluğu bilmeden düşünmeden yüklenmiş olduğu için, ama bu kızma da kızma sayılmaz biliyorum, acılık demek daha doğru olacak. Anamın savaş yıllarında babasının ağırlaştığı bir gece ilâç almak için, yabancı askerlerin sarhoş olup yıkıldıkları sokaklardan adam geçirme-dikleri Senegal'li askerlerin söylentilere göre genelevlerin birinde bir kadının göğüslerini ısırıp kopardıkları kadını öldürdükleri günlerde tanıdık bir eczacının evine gözünü kırpmadan giden anamın o adama varışını hâlâ anlayamıyorum. O mühendisten sonra, düğünlerine birkaç gün kala bir otomobil kazasında caddenin orta yerinde kanlara boğulan adamın, babamın —bunu ilk olarak açıkça düşünebildim— babamın can verdiğini başucunda durup gören, yüreğinin durduğunu anladıktan sonra düşüp bayılan kadın o adama nasıl varırdı? Bana baba olarak onu verirken, benim için börekçiye katlanırken gerektiği anda kendine bir hayat kurabilmiş, kadınların çalışmağa yeni başladığı günlerde bir erkek gibi para kazanmasını bilmiş olan kadındı sanıyorum. Ama o adama varıp Sarıkuma yerleştikten sonra da penceresinin önüne oturarak işlerinden artakalan saatlerini düşlere, artık bir daha yüzüne çıkamayacağı bir denize dalıp yüzerek, gitgide batarak, dibi hiçbir zaman bulmadan, bulsa da ayaklarını dibe vurup kendini yukarıya atacak gücü duymak bile istemeyen, evinden çıkmayan, yaşıtım çocuklara korkunç masallar anlatan, nereden çıktığı belli olmayan saraylı hanım lâkırdısını yüklenen kadın oldu. Eski kadınlığın ilencini de yüceliğini de taşımağa katlanan bir kadına Babam Reşit Börekçi'ye çocukçasına bile olsa saygısızlık etmemi, gereken sevgiyi gösteremememi telâşla, sinirlilikle karşılıyordu. Kendine güvendiği için benden öyle bir şey istemiyordu. Boğazdaki yalının, kâtiplikle başlayarak yükselen bir adama kız veren bir babanın yalısı olmasına alışmıştı; Derecikten gelen adam zeki çalışkan sadık bir adamdı ama yalı anneannemin babasınındı, efendiliğin ana yoluyla geçmesine alışıktı anam. Ama dedem yalının efendiliğini pek yapamamış, savaşın yıkıntısı başlarken yalı satılmış şehre inmişler. Oradaki evde önce o ölmüş sonra da dayım. Anneannem ailenin kuruyan erkek damarlarını gömerken kendi gücünü göstermiş ama o damarların yerini tutma görevi de anama kalmıştı, o zaman kadın yolundan geçen efendiliğin tadını tattı anlaşılan. Ama o da yenilmek istedi sonunda. Ona vardı. İyi bir adamdı ama...) Kaykılır, küçücük içki sofrasının altından bacakları karşı göbeğe uzanırdı. O zamanlar, pencerenin ardında ikimiz de susmuş olurduk. Bizi bir kez bile çağırmadı yanına. Her şeyi sofrada olurdu. Yedekler de, masanın ardında kaldığı için görünmeyen bir sehpanın üzerinde dururdu. Kaykıldığı, bacaklarını uzattığı, sofranın üzerindekilerin artık bittiğini anladığımız zamanlarda, eli uzanır, karanlıktan bir tutam kiraz, üzüm, erik çeker yaratırdı. Karanlığın doğurduğu bu yemişleri az sonra seçemez olurdum zaten, gök büsbütün kararmış, gözlerim uykulanmış olurdu. Anam suskunluğunu bir iç geçirişle, deler, sonra korkuyla, daha doğrusu ürkeklikle o deliği hemen yamar, elimi sıkıştırırdı avucunda, (kavgalarının sonunda çenelerini kasarak yanıma gelir beni kucağına alır pencerenin önüne yahut anneannemin odasına götürür orada sessiz sessiz ağlardı beni göğsüne bastırarak. Senin için katlanıyorum bütün bunlara, senin için katlanıyorum deyişini hâlâ kulaklarımda duyuyorum. Dışarda ağustosböcekleri yeşilliğin aralarında titreşen sıcak havayı vınlatırdı.- Tek dayanağı olmayı daha o zaman öğrenmiştim. Ama benim de bir o kadar ötellere uzandığımı, tahtaperdeyi, kuyunun çıkrığını, damları, gümüşün örttüğü karanlık yeşillerin durmadan için için kaynaştığını bildiğim Meryemin kurbağalı havuzunu aşarak göğün büsbütün karardığı, koyu bir isin altında yatan köy sınırı mezarlığını, o mezarlığın ötesindeki —bana yasak olduğu için karış karış bildiğim— kırları bir sıçrayışta aştığımı bilmeden bakardı yüzüme. (benim dalgın bir çocuk olduğumu bilirdi ama kendi düşlerine dalıp suyuna dönen

balık gibi büyük kuyruk vuruşlarıyla karanlıklarına daha da saplandığında benim dalğınlığımı da unuturdu, dalga geçmeme kızan babamdı yani Reşit o istemezdi dalga geçmemi o engel olurdu bir köşede sessiz oturmama o dayanamazdı o kıskanırdı düşlerimi onun yüzünü gördükçe düşlerim kesildi yıllar boyu kesildi kısırlaştı, o kıskanırdı, annemse benim daldığımı bile farketmezdi belki...) Ben oralardan bir daha dönmez, beni bana çok bir düşünce payı vermeden bu kadar sevdiği için içerler, (çocukluk duyarlığım birçok şeyleri anlamama yardım etti ama birtakım şeylerde de ne kadar yanıldığımı anlayınca...) ta yukarılarda, iki havanın ara döşeğinden bahçeye, rakı içen babama, durmadan dinlenmeden, tüketmeden, tükenmeden, ertesi sabah fırınına gidip börekleri satıcı çocuklara dağıtacağını, bir zamanlar börek sattığı başka başka yerlerde aynı anda birkaç çocuğun eliyle böreklerinin satılacağını düşünmüyormuşcasına içen adama bakardım. (anam Sarıkuma ilk geldiği zamanlarda babamın bir tek yardımcısı varmış, Allah rahmet eylesin Bebekçi Osman, o da kaçınca yalnız kalmış yıllarca bu işi kendi kendine yürütmeğe çalışmış, o zamanlardan tek hatırlıyabildiğim ak- şam üzerleri eve gelince yorgu[illegible] gın çöküşüydü, sonra da anam [illegible] köşeye çekerek heyecanlı heyecanı[illegible] bir şeyler anlatışıydı, hâlâ açıkça hatırlayabildiğim, seçikçe görebildiğim tek yüz anamın yüzü, yorgunluğunu bile unutarak bir şeyler anlatan bir adamın karşısında anamın yüzü, dalgın, inanmaz, düşlü... Sonraları toparlandı, istasyonda börek satmaz oldu artık, Sarıkumun başka başka yerlerinde çocuklar satıyordu onun böreklerini, kendine güveni önce meydana gelen sonra da pekişen adamların bolartısıyla içiyordu artık o günlerde.) Ama başını gökyüzüne kaldırdığı zaman (yaşamış oldukları, yaşadığını unutup ancak yaşanacak günlerini düşünen bir insan olduğunu daha o yaşımda sezmeğe başlamıştım, iyi yürekli bir adamdı ama beni gene de sevmezdi) düşlerin ayakta tuttuğu bir torbaydı. Beni gene de sevmezdi (iyi bir adam olduğu halde) beni düşlerine hiç sokamadıydı da ondan. (Düşlerini hiçbir zaman gerçekleştiremedi sanıyorum, düşlerinin gücü yetmeyeceğini belki de bildiği iriliğinden, böreklerini kendi satacak yerde çocuklara sattırması onu düşündürmüyordu bile, savaşı, sıkıntıları atlattık, bıraktığı börekçiliğe bir daha dönmedi, İstanbul'a giderek yeni yeni atıldığı tecim işlerinde kendini sınamak istedi battı, düşlere erişememişti gene, düşleri gene ondan yüzlerce adım ileride koşuyordu, beni sokmak istememişti onlara yardımımı istememişti ama beni yetiştirmeyi de kendine borç bilmişti, belki yardımımı isteseydi belki isteyebileydi belki ben de bir şeyler...) Bense o zaman, kaçmayı düşünerek, neden kaçmak istediğimi bilemeyerek saatleri anamın dizleri dibinde geçirirken uykuyla birlikte burnuma sararan, gürleşen, çatlayan kırın kokusu gelir; anamın özlemlerinin ötesindeki çölü, kıskançlık yazısının yaban yaratıklarını canlandırıp semirtirken, bir gün çıldıracağımı bilmeden, kudurgan bir yalnızlığın öte sevinçlerine bilisizliğim içinde dalar, babamın bu yıldızları sönmüş karanlık içinde hâlâ durmadan dinlenmeden, tükenmeden, tükenmeden içmesine tutulurdum.

Yıllarca sonra, bir sabah, ağır hasta olduğunu söyleyen müdürün (ben durmadan sabah onu biraz rahatsız bırakmıştım ama bir şeyi yoktu neden çağırıyorlar acaba? ilâcı da evde ilâç da alacak değilim sabah bıraktığımda biraz rahatsızdı ama başkaca bir şeyi yoktu neden çağırıyorlar acaba? diyorum) beni bir izin kâğıdı imzalayıp eve gönderdiği, orada onu çenesi bağlı bulduğum gün anamın hıçkırıkları içinden gelen bir aydınlığa doğru aktım. (Anamın hıçkırıklarında ölümün acılığından çok derin eski unutulmuş örtülmüş çevresine giden yolların bile unutulmuş olduğu bir pişmanlık vardı sanki, ona kötülük etmiş de ona ağlıyormuş gibi, onu yitirmekten çok düşlerini ayakta tutmağa yardım etmediği kendi düşlerine daldığı için

pişmanlık duyuyormuş gibi, düşlerine karışmak onu yalnız bırakmamak beni de ona doğru itmek zorlamak elinden gelebilirdi belki hiç değilse ömrünün bir yerinde bir anında onu yapabilecek durumdaydı belki ama yapmamıştı biliyorum düşlerinin tümünün bana dayandırılmış olduğunu o zamanlar bile sezerdim.) Artık ona, içtiği için, karanlıkta bizleri unutarak hiç gerçekleştirmeyeceği düşlerine daldığı, anlaşılmamış, ezilmiş, ne yapmışsa yaranamamış bir adamı oynadığı, hattâ o anda anama, benden başka tutunacak aşılacak ilenecek kızılacak sevilecek bir şey, bir varlık, bir etten kemikten bahane bırakmadığı için bile kızmamanın, kızamamanın iki bulut arası yolunu buldum. (onu sevmiş miydim sevmemiş miydim, hâlâ düşündüğüme göre önemli demek, o gün, anamla kavga etmelerinden sonra parasızlığının acısı içinde ömrünce gidip oturmadığı, bir kez bile gece olup eve dönmediğini bilmem, ömrünce gidip oturmadığı bir parkın sıralarına sığındığı gece, onu saatlerce bekledikten sonra anamla sokağa çıkıp karakol karakol dolaşarak kaza olup olmadığını sorduğumuz gece ağaçların karanlığında yalnızlığının doruğunda süzük süzük duran adamı bulduğumuz zaman ne onu yitirmenin ne de daha sonra bulmanın acısını sevincini duymuştum, kızmıştım ona, anamı da beni de böylece duygulandırmağa kalktığı için, bunun ne boş bir şey olduğunu bildiği halde gene de yapmaktan başka bir şey düşünmediği için kızmıştım ama eve döndüğümüzde, onlar soyunup yattığında ben ağlamağa başladım, hıçkıra hıçkıra ağlamağa başladım, öldüğü gün de ağlamadım oysa, ağlayamadım, ama o gece onları yataklarından kaldıracak yanıma getirecek kadar hıçkıra hıçkıra ağladım durdum, bana sarılıyordu, ağlama oğlum diyordu bir daha yapmam bir daha bırakmam hep yanında kalırım diyordu, ağlamamı bir çocuğun ağlamasıymış gibi kesmeğe kalkmıştı, yanımdan ayrılmıyordu başımı okşuyordu, bense neden ağlamıştım o gece hâlâ bilemiyorum, ama gene de bağışlayamıyordum bu yaptığını, bilmiyordum neye ağladığımı...) Babam geride kalmıştı, Suat da başkaları da. Gönül yordamıyla yürümeğe başladı - ğım yolda babamı çabuk unuttum. Hiçbir zaman kıskanç olmamıştı, düşlerimden başka bir şeyi kıskanmamıştı, onları da belki kıskanmamıştı ya, kendi düşlerinin bana kapalı tuttuğu kapısının berisinde kalan her şey için bana güvenmişti, yani güvenin ötesinde, güvenin bitmesi kadar ayrım olmayan bir yerde güvenin hiçbir değerinin kalmadığı, varlığı ile yokluğunun arasında kıl kadar ayrım olmayan bir yerde güvenmişti. Güvenin, öldüğü yerde başlayan yıkıntısını anam düşlerinde işledi, besledi.

Anam bana güvenmedi, biliyorum biliyordum. Biribirimizi sevdiğimiz için. Ama ben sevdiklerime güvendim. Yanılmışım güvenirken. Güvendiğim için değil, eksik sevdiğim, sevmesini bilmediğim, sevginin kıyısında yaşayan çakıl kişileri denizin parçası sayıp saygıdan fazlasını gösterdiğim, sevgiyi onlara da sıçrattığım için yanılmışım. Bunu düşünürken bile yanlışlığa boğuluyorum. İnce hesaba kaçtığım için.

Bugün, çıldırdıktan, sevdikten, yanıp yıkılıp yeniden doğrulduktan, sonunda benim için yürünebilecek, tekliğinde şaşırtacak kadar öteki yollara benzeyen tek yolu bulduktan, erincin taşırıcı garipliğinde Yehuda'yı anladıktan sonra her şey kolay geliyor. Bundan sonra güçlüğe raslamayacağımdan değil, aşkın tüketilmez güçlüğünü bildiğim için kolay geliyor.

Yehuda İsayı ele verirken öpmüştü. Hainliğinden değil, İsayı sevdiği, kıskandığı, kendi artı onbir kişiyle paylaşmağa yanaşamadığı, onu, kendini aşan, onbir kişiyi de İsayı da aşan bir düşe bırakmağa razı gelmediği, ele verişinin onu öldüreceğini bildiği için öperek ele vermişti. Öpmekten başka br şey düşünemediği, ölümün, açıldığını bilmediği eşiğinde duran İsayı uğurlarken kavurucu sevgisini başka hiçbir şeye güvenemediği, yükleyemediği, kurban edemediği için öpmüştü. Onu ölüme yollamadan çıldırmamak için. Ama öptüğü günün gecesinde gırtlağını soluksuzluğun sonsuzluğuna bağladığı zaman, İsanın öleceğinden emindi. Aşkın küçüklüğünden, cılızlığından başka bir köşesine tutunamamış, yakamozunu kendine göksel bir besin bellemişti. Güvenememişti kendisine güvenene; kıskanmıştı onu, ötekinin kıskandığı gibi. Öteki yani,

RÂNÂ

Ben onun her şeyiydim. Biliyordu, biliyordum bildiğini. Yolumuza bir ağustos güneşi gibi kavurucu, kurutucu Müşfik çıkana değin. Değdiğini eriten sıvılar gibi çıktı yolumuza. Rahattık, rahat değildik belki ama o kandırıcı rahatlığımıza inanmanın rahatlığı içinde kaygısızdık. Küçük kaygılarım, kıskançlıklarım ördek tüylerinin üzerinde yuvarlanan boncuk boncuk duru sulardan farksız, süzülüp duruyordu üzerinde. Ben onun her şeyiydim. Gönlünde benden başkasına yer olamazdı...

MÜŞFİK

Rânâ gibi. Hâlâ anlayamadım onu. Yahut, anlamaktan ürküyorum. Olanaksızlığı destek edinen bir öykü yağmurun altında da başlasa, bozkır güneşinin altında da başbaşa, olanaksız temeli, en olmayacak yapıyı en atak çıkıntısında çatlatıverecektir. O atak çıkıntıyı açıklamak için uğraşmaktan ürküyorum. Değmesine değiyor. Tekelci, kıskanç sevgiyi başka bir ucundan çözmeğe çalışmalıyım...

DİLÂVER

Beni gene unutmağa başladı. Artık yanıma uğramıyor bile. İstediğim olmuştu. Evini bırakıp gene bana dönmüştü. (beş sokak otuzdokuzkapı ötedeki evi bırakıp gene bana dönmüştü bir akşam, doğruca eski odasının kapısına doğru yürümüştü, açmış, bakmış, kapıyı gene ağır ağır örtmüştü ama artık kendi çılgınlığı da uysallaşmıştı onun için besbelli, onunla da barışıktı, benimle de.) U-

çuyordum sevinçten. Erinci buldum, mutluluğu öğrendim diyeli beri bana dönmesini bekliyordum. Bir gün (ben hiçbir şey söylememiştim sevinçliydi yalnız ona bakıyordum yüzüne bakıyordum içinden bir güzellik bularak yeniden ışıyabilen harap yüzüne bakıyordum) birdenbire (ben böyle bir şey sezdirmemiştim bile hiç sıkmak istemiyordum onu artık yitirmiş olmayı kabul ediyor gibiydim öyle duruyordum artık) anne ben bu evden çıkıp yanına geleceğim dediğinde (Tanrım sen biliyorsun sen gördün en ufak bir şey yaptım mı öyle bir şey söylemesi için ağzımı açtım mı en ufak bir kırgınlık sezdirdim mi ona) ve söyleyeceğimi bilememiştim sevinçten. (uçuyordum uçuyordum geçen bütün acı yılları unutmuştum, anne bu gürültüleri duyuyor musun ölmek istemeyen ölümden kaçan ama ölmeleri gereken bu insanların seslerini duyuyor musun dediği bunları derken yavaş yavaş korkulu gözlerle pencereye bakarak odanın perdelerin loşluğunda kalan köşesine sığındığı o güneşli sessiz kokulu sıcak akşamüzerinden çok önce başlayan Reşitin ölümüyle bile değil ondan bile önce başlayan o garip sinirlilikle açılan acı yılları unutmuştum, önce gençliğine yaşına sonra da anlayamadığım şeylere yorduğum o sinirlilikle başlayan Reşitin ölümüyle yeğinleşen o kemik katılığındaki acılık hastalığında zehire dönen utancın yüzkızartısının suçluluğun nedenin bilisizliği içinde çöreklendiği köşeden ok gibi fırlayan sokan uyuşturan kaskatı eden suçluluğun damıtıla damıtıla -bilinmeyen bir ocakta bilinmeyen bir erekle damıtıla damıtıla- zehire dönüşen acılık, yılların arasına yatıyor benden uzaklaşıyordu.) Ama sonraları, bir gün (sonraları değil bir gün değil eve geldiğinin ertesi günü ama o ilk gün bana ne de uzun gelmişti neler de sığdırmamıştım ben o güne) sevdiği de eve geldi. (sevdiği demenin hiçliğini güçsüzlüğünü ben de biliyorum ben de biliyorum belki arkadaşı desem dostu desem onun dediği gibi dost desem dost sözünün içine onun sığdırdıklarından çok onun düşündüklerinden az şeyler sığıştırmadan dost demeliyim, yıllar boyunca onların yüzü değişti ama Müşfiğin onlarda aradığı onlarda bulduğu değişmedi galiba, bir de benim böyle şeylere ne akıl ne de gönül erdirebildiğimi söyler, dostu geldi demeliyim.) Onu Müşfiğin istediği gibi ağırlamak için elimden geleni yaptığım, Müşfiği sevindirmek eski bağlarımızı (zamanın koparır gözüküp koparamadığı ancak gevşettiği çok gevşettiği beni bile kandıracak kertede gevşettiği bağları o doğmadan önceki karın yüreğimin atmağa başladığı zamandan beri elimi kolumu bağlayan bana her şeyi başka türlü yaptıran bağları) yeniden bağlamak istiyordum (onu yeniden kendime bağlamak istiyordum yıllar boyunca iyileştikten sonra benden ayrı kalmasının bütün dev acısı içinde durmadan beklediğim istediğim can attığım şeyi yapmak istiyordum her şeyini benden yeniden bekleyebilmesini bana her istediğini yaptırmasını ömrümü tümüyle onun eline vermeği istiyordum), içmesine (dokunduğu halde doktorlar hep beni bir köşeye çekerek söyledikleri karşılarındaki sanki herhangi bir hastaymış gibi bana önem vererek özlediğim ama elimden yitirdiğim bir önem vererek içmemeli içerse de az içmesine dikkat etmelisiniz hiç değilse çok az çok az dedikleri halde) yemesine yalnız kalmasına odaya kapanıp beni görmek istemediğini belli ede ede konuşmasına (çok sevdiği insanlarla konuştuğu zaman benim girmeme sinirlen-

genelleme

Burası işkence çekmemek için ışıklı oyun yeri
Kölü değil büsbütün yeryüzü bu kadar değil
Yanılır gönlümüz var dersek benzeri bir başka aşkın
Başlarız çıplak aşk ve daha da soyunması için

Onun şiirine başlamadan önceydi bütün bildiklerim
Yeryüzü olmuştu bütün seviniyorduk hemen
Geçtiğimiz yollar deyip ağlamak gecikmeler yetmiyecek
Onun kolayca alıp gidiveren düşüncelerini ıssızlığını
Bir ben bilsem ne çıkardı bundan sonra

Çılgınlık bir tanrıyı ucuz şaraplara değişmek çünkü
üzülürüz
Aslında böylesine özlem çılgınlık korkulu sularını geçtikten sonra
Güzelsin gönlümde yarım kalan aşk
Bitiremiyorum hep unutmakla başlıyan seni

SONUÇ VARDI BİLİYORDUK BÖYLECE

Bana geç kalarak yalvarmadığı zamanları
Karanlığın üzerine boşaldığı gözlerinde bulmanın sırası
Gözlerini öpmenin sırasını bulmaktı en zoru

Bu kentin en son varacağı halkla bir düşman
Hiç olmamış diye
Gövde kıvrımlarının çoğaldığı eskimek anlamında çoğalmak

Tekin ELÂGÖZ

diği ölçüde az şeye sinirlenmiştir bilirim bir zamanlar buna katlanamazdım girerdim birdenbire odaya bir şeyle bir şeyle korkunç bir şeyle karşılaşmayı beklerdim neredeyse onu kanlar içinde yerde yatar görmeyi beklerdim ama hiçbir şey görmezdim asık öfke yağdıran yüzünün sessizliğinden başka bir şeyle karşılaşmazdım sonra sonra buna da katlanmağı öğrendim artık odaya hiç girmiyorum kapalı kapının ardından yıllardır unuttuğum bir yumuşaklıkla sesinin sönüp kabarmasını tatlı dalgalanışını öteki sesin noktaladığı o bütün çağlar kendininmiş gibi tutulmadan takılmadan akan duru mırıltıya kulak veririm) saygı göstermeğe çalıştım, elimden geleni yaptım, anne bana masal anlat demesinin boş umudunu kurumuş göğsümlık verecek onu köstekleyecek hiçbir şey istemedim ondan Tanrım tanıktır (hiçbir şey hiçbir şey ona ağırlık verecek onu köstekleyecek hiçbir şey), yalnız tek bir şey tek bir şey bekledim, sevinmesini (sevinmesini beni yeniden eskisi gibi sevdiği gibi sevmesini), gene öfkelendi bana bu gece, hiçbir şey söylemedi bağırmadı çağırmadı ama öfkelendi bana, ne yapayım tutamadım gene kendimi ama neden yaptım bunu, iyiliğini istediğim için değil mi?

Bu g e c e Talha'nın g e l e c e ğ i n i söylemedi, eve gelir gelmez çok yorgunum anne dedi gitti yatağına uzandı (belki bir saat kapısının önünden sık sık geçtim durdum gözleri tavana dikili yüzü bir gülüyor bir asılıyordu önce korktum sonra bir şeyler andığını anladım kimbilir aklından neler geçiyordu o anda ama yüzü gitgide asıldı gülmez oldu aklından geçenlerin acılığı etime battı neden dertli acaba bu gece diye düşündüm neden sıkılıyor acaba) ama Talha'nın geleceğini bilmiyordum ki,
sonra daldı uykuya vardı, girip üstünü örtmek istedim kedi koltuğunun altına çöreklenmişti onu kaldırdım ama üstünü kendi örtmüştü bana hiç pay bırakmamıştı, kapısını örttüm, neden sonra Talha geldi,

geleceğinden Müşfiğin haberi olup olmadığını sordum, varmış, beni bekliyor dedi, o zaman ben de uyumakta olduğunu söyledim, öyle mi dedi Talha (yüzündeki şaşkınlığı hemen sevince sonra da kaygıya dönüşen şaşkınlığı hâlâ görüyor gibiyim), uyandırayım mı diye sordum, (Talha çok iyi bir çocuk ilk gördüğüm anda sevdim onu Müşfik ne olurdu başından beri onun gibilerle düşüp kalksaydı, o zaman bu olanların hiçbiri olmazdı belki de, hayır Tanrım hayır bağışla beni bunlar olmalıydı alnıma alnına yazılmış şeyler idiyse, bağışla beni), çok iyi çocuk Talha aydınlık gözleri var açık bir yüzü var güldüğü zaman sular akar gibi olur, Müşfik de çocukken öyleydi ama sonraları gözlerinin rengi döndü koyulaştı alnında ağzının kenarlarında çizgiler belirdi benim eski oğlumdan birşeycikler kalmadı geriye, sonra o hastalık o hastalık, Talha'nın da yüzü kırışıklar içinde ama boğazı kurumamış, hâlâ gülerken sular akıyor gibi, Talha gök gözlerini indirdi bana doğru, uyandırmayın dedi, odasına girdi sonra yatağının başında durdu baktı öylece, örtünün kayan bir köşesini düzeltti, ben düzeltememiştim, baktı elini uzattı yüzüne doğru sonra çekti, gözleri üzgündü ama ağzı sevinçliydi, ayaklarının ucuna basa basa çıktı, bir daha sordum uyandırayım mı diye, uyandırmayın diyeceğini biliyordum, öyle dedi de, oturun biraz bekleyin dedim, ince çocuk olduğu belli zaten, oturdu, Müşfiğin birden uyanmasını beklemiyor değildi besbelli kulağı kirişteydi ama Müşfik Talha yanındayken uyanmadıktan sonra hiç uyanmazdı, onu nasıl sevdiğini biliyorum ama uyandırmağa da kıyamadım, zaten Talha demedi mi uyandırmayın diye, oturdu biraz bekledi kalktı gitti sonra, gideli beş on dakika olmuştu Müşfik gürültü ile kapısını açtı, gözleri büyümüştü, anladım, o sormadan ben söyledim Talha'nın gelip gittiğini, yüzü bozuldu ağlayacak sandım, elimi uzattım, banyoya girip kapısını yüzüme çarptı, uyandırmak istemedim dedim kapının arkasından, uyandırabilirdin dedi beni ne

boş şeyler için uyandırmışsındır dedi sarıçizmelinin biri için bile gelir dürter uyandırırdın dedi, Talha'ya sordum dedim o da seni uyandırmamı istemedi, sormayacaktın dedi ne zaman sordun şimdiye değin dedi Talha için ölüm döşeğinden yekinebileceğimi bilmiyor musun sanki dedi kapının ötesinden, ama Talha da uyandırmadı dedim, ince çocuk olduğu için tabiî dedi uyandırmak ister mi o hiç uyandırmak sana düşen bir işti dedi sustu sonra, ceketini giydi fırladı evden, Kıskanç diye bağırıyordu gözleri yüzü sessiz ağzı Kıskanç diye uluyordu Kıskanç, ah neden sanki sevgime iyiliğime kapıldım da öfkelendirdim onu, yaranamadım gene yaranamadım ona, tutup uyandıracaktım bağrıma taş basıp, (uykusunu bölecektim ama öfkelenmeyecekti, doktorlar öfkelenmesinin de iyi olmayacağını söyler dururlardı bir zamanlar tabiî ona dikkat edemedik hiçbirimiz, ama öfkelenmeyecekti hiç değilse, bu öfkeyle fırlamayacaktı sokaklara, ben gene yapayalnız kalmayacaktım, onu üzmeyecektim, Tanrım nedir bu çektiğim, suçum ne günahım ne ne yaptım ne ettim ben hayatımda Tanrım neden neden...)

TALHA

Merak ettim. Sabah görüşmüştük, hasta falan değildi ama gene de kaygıyla sordum hasta olup olmadığını. Annesi hayır deyince raahtladım. Yorgundu uyandırmak istemedim. Annesi çok istedi ama bırakmadım (annesini üzmek de istemedim sezdim uykusunun üzerine titrediğini ama ben de uyandıramazdım ben hiç uyandıramazdım). Onu bir daha gördükten sonra konuşmayı başka bir güne bırakabilirdim. Biraz oturdum ama uyanmadı kendiliğinden. Gittim. Kahveye oturdum. Kapılarının karşısındaki kahveye. Kapıdan fırlamasını bekleyerek. Kahveyi soğuta soğuta içtim. Gözüm kapılarına mıhlanmıştı. Çıkmadı. Kalktım, eve döndüm. Uyandırmadığıma nasıl üzülüyorum şimdi...

MÜŞFİK

Soluk soluğa, kestirme olsun diye arsadan geçerken bunlar geldi aklıma. Nasıl da anmışım bugün bilmeden nasıl da hepsi aklıma gelmiş. Birden bir daha Sarıkumun toprağını buldum arsanın toprağında, çatlaktı, otları diplerinden sararmağa başlıyordu. Aydınlık gecenin içinde sarılıklarını seçebiliyordum. Koku salıyorlardı. Kinsiz, kıskançlıksız bir kokuydu bu. Öfkem ağır ağır söndü. Kıskanmalarıyla kıskançlıklarıyla bana acı verenleri andım. Ona daha temiz gidiyorum böylece. Öfkem söndü. Onlar, eksik kişilerdi. Ben onun yanına daha tam, daha bir bütünlük içinde gideyim, onun eksiksizliği benim de eksiksizliğim oluyor.

Anama güvenmem doğru olmadı. Bu küçük kıskançlığı ondan beklemezdim ama yapabileceğini de düşünmeliydim.. Hâlâ uyku içindeyim.

TALHA

Gözleri uykuya boğulmamak için iri iri açılmıştı kapıda beliriverdiğinde. Dili hâlâ, dolaşık duyguların arasında peltekleşiyordu. Niçin yaptım bunu dedi. İlk söylediği bu oldu. Neden yaptın bunu, hakın yoktu dedi. Bakıyordum yüzüne. (susturduğum bütün sözlerimin yüküyle dolu bakıyordum yüzüne, seviniyordum.) Gözlerini gözlerime dikmek için çaba gösterdiği belliydi. Bütün gün seni bekledim, nasıl hakkın olur uyandırmamağa, yapma bir daha dedi. Başımı salladım, ne diyebilirdim. Gözlerinin içinin yandığını ben duyuyordum (o ikiliğin birliği dediği hal içinde; yanan gözlerine bakan gözlerim yanıyordu; o da sussun istiyordum ama susmuyordu konuşuyordu tutularak da olsa söylediği sözlerin ardı kesilmek bilmiyordu), anama çok kızdım dedi, böyle söyleme büsbütün üzülürüm zaten seni uyandırmadığıma üzüldüm dedim, sen işine bak işine bak sen dedi, kolumu sıktı (gene susamıyordu susamıyordu ama işine bak sen demekten başka bir söyleyecek söz bulamayacak hale gelmişti anlıyordum ne demek istediğini işime bakacaktım zaten istediği oydu, çünkü, inanılmaz bir sevgi gücü içinde hem ağzı durmak istemiyordu hem de kolumu sıkıyordu sözlerin güçsüzleştiği yerde başka bir şey yapamıyordu,) sustuk ikimiz de. (neden sonra ikimiz de sustuk bakışıyorduk.) Bir daha yapma, hakkın yok dedi bir daha. Dik dik bakıştık sonra, yumuşak yumuşak. Laha sonra gitti. Karanlığa karıştı. Rahatım ama, rahatım.

MÜŞFİK

Yehuda erkek gibi davranmış hiç değilse.

RÂNÂ

Akşam üzeri yolda yanımdan geçti ama görmedi beni. Ne kadar dalgın olduğunu biliyorum. Gene de bir ara, görmezden geldiğini sandım, kızdım. Sonra vazgeçtim öfkeden. Artık yapacağımı yaptım. Görmezden geldiyse de —ki gelmedi, eminim şim-

di— artık her şeyin bittiğini o akşam anlatmış olmadık mı biribirimize? Ben de sanki neden o Talha denen adamı taş yapıp başına attım? Ona kızıyordum, kızmasını da istiyordum ama o son taşı da oynadıktan sonra oyunu kazanmaktan vazgeçmiş olduğumu bilmeliydim. Hem bilmiyor muydum sanki? Oyunu o kesintiden sonra sokakta ilk selâmladığım gün elimden kaçırdım. Bu işi ne kadar umut içinde, düzen içinde yaptımsa da, bir yerde ipin elimden kaçacağını bilmeliydim. Ondan nefret etmek, onu baltalamak kaldı şimdi elimde. Ama bunu da yapayım mı yapmayayım mı, karar veremiyorum. Bundan sonrası, mutlulumu, kocamı, sevgimi kıskanmak değil, onu kıskanmak olacak. O da farkında bunun. Artık vazgeçmeli.

Ama ortaya çıktığı güne değin ne iyiydik. Onu nasıl bekledik. Sadunla tanışıyorlardı, bir kez görüşmüşlerdi. Sadun onun sözünü çok etti ama yazışmadılardı uzunca bir zaman. Sonuna değin yazışmaz olalardı ya... Sonra Sadun yazmağa başladı, başladı o hikâye. Bir akşam eve dönünce onu kapının önünde bulduk. O gece, ertesi gece, daha ertesi gece — geceler ardarda sıralandı, haftalar aylar sıralandı. Biribirlerini seviyorlardı. Kıskandım, dayanamayacak kadar kıskandım. Evden uzaklaşması için kurduğum oyunda hepimiz çalıştık. O bile bu çalışmaya katıldı. Bilmeden. Uzaklaştırdım ama bir gün gene geldi. Sadunsuz yapamıyor edemiyordu. Bunu anladım, Sadunu ele geçirmem gerektiğini bildim. Bir su gibi sızıyordu aramıza artık. Ördek tüyleri suyu emiyordu. Sadunun benim olması için Müşfiğin bir kusuru çıkmalıydı ortaya. Çıktı da, daha doğrusu, çıkardım da...

SADUN

Bu gece nesi var gene... Bir saattir radyonun başında düğmeleri karıştırıyor, eviriyor çeviriyor, oynuyor, besbelli aklı başka yerde. Oysa böyle olmaması gerekirdi. Yangını söndü artık, karnı kımıltıda, ikiliği büyüyor, bundan böyle herkes görebilecek. İstediği oldu. Yeryüzünden silinmeyecek (o büyük tutkusu doyunduruldu artık bu dünyada iz bırakacak kadının yüceliğine erdi artık) ona saygı gösterecek herkes (kısır dediklerini duymayacak yüzlerine baktıkça, kısır diyerek kendisini çiğnemek isteyen dünyaya karşı duracak alnı açık) hem de benden olacak bu çocuk, bağlayacak beni, yanından ayırmayacak. Hoş, çocukların bile bir adamı karısının yanında tutmağa yetmeyebileceğini gördü. G ö r d ü de d ö n d ü dolaştı M ü ş f i ğ i o r a d a n vurmağa kalktı. Neyse geçti bunların hepsi. Bunlardan sonra olanlar da geçti. Müşfik nedense yılbaşı gecesi bir daha göründüğü halde ayağını gene kesti bir iki hafta içinde. Herhalde yaptığı denemenin boşluğunu anladı. Onunla artık bir daha geçinemeyeceğini anladı. (Bunu anlamamayacak ne vardı sanki artık anlamış olması gerekirdi evet yeniden denemek istedi ama kimseye yaramadı sonunda...) Zaten son gelişinde Rânâ onu gene çok sinirlendirdi besbelliydi. O da oturup olay etti Rânâyla. Beni hiçbiri düşünmedi o gece. (hiçbiri beni sevdiklerini söyledikleri halde ne biri ne öteki beni düşünmeğe katlandı her zamanki gibi ben kavganın dışında kalıyorum kavga benim başımdan çıktığı halde ben dışarıda kalmağa mahkûmum her zaman karışmıyorum ilgilenmiyorum bile diyebilirim yorganı varsınlar istedikleri gibi paylaşsınlar yırtınsınlar istedikleri ölçüde yorgan ben olduğuma göre kendi kendimi örtecek halim de olmayacak tabiî bütün bunların saçma olduğunu biliyorum bütün bunları kendi kendimi oyalamak kendimi kendime bağışlatmak için düşündüğümü biliyorum ama öyleyim işte en soğuk soğuk elimden başka şey gelmiyor kendimi sevdirmek isteyen ben değildim Rânâ belki de beni bu soğuk halim için sevdi ama Müşfiğin benden beklediği başka bir şeydi biliyorum ama gene de biliyorum elimden başka bir şey gelmeyeceğini başka bir şey gelmesini istemediğimi varsınlar öyle kabul etsinler beni edeceklerse ben soğuk duygusuz bir adamım karışmıyorum kavgalarına benim yüzümden de çıkmış olsa ama hiç hiçbiri o gece beni düşünmedi.) Susan karımla alay eden arkadaşımın arasında benim yerim her zamanki gibi belirsiz bir yerdi, bir boşluktu. Konuştuk, gitti. Bir daha da görünmedi. Daha sonra sokakta karşılaştık mı farkında bile değilim hatırlamıyorum daha doğrusu, unutmuş olmak farkında olmamaktan benim için bile daha iyi sayılır. Ben de aramadım. Eskiden Rânâ ile herhangi bir çarpışma olmasın diye aramıyordum. Ama şimdi, şimdi arasam da aramasam da (Rânâ çarpışacağı kadar çarpıştı benimle bile artık çarpışmaların da bir değeri kalmadı diye düşünebiliriz) herhangi bir şeyin değişmeyeceğini biliyorum. Her şey bitti, geçti. Rânâ'nın artık yalnız bir tek şeyi düşünmesi gerekirdi, büyüyen dirim, içinde (karnının içinde bana olan sevgisinin başkalarına olan nefretinin bile uzanamayacakları erişemeyecekleri bir yerde karnının sayısız ölçüsüz dipsiz derinliğinde) büyükleşeni. Kimden ne alıp vermeyeceği var gene? Ben durumu yüklendim (her şeyi her sözü her hareketi her düşünceyi kimden nereden nasıl gelirse gelsin kime nerede nasıl doğarsa doğsun.) Artık ben de mesele değilimdir onun için. Ama gene de bir şey var bu radyonun düğmelerinde. Neyi çözemedi acaba? (bu gece gene bana sırtını dönecek gene konuşmayacak gene düşünecek gene cıgara içecek kaşları gene çatılacak benimle uğraşmadığına kalıbımı basabilecek durumda olduğum halde sanki kızdığı benmi - şim gibi sanki bunca şey olup bitmemişmiş gibi davranacak biliyo - rum bekliyorum.)

MÜŞFİK

Rânâ bunu yapamazdı. İki şey düşünebiliyorum. Ya Sadunu benden kıskandı, ya da beni sevdi— daha doğrusu bana tutuldu demeliyim.

Sadunu kıskanacak bir şey yoktu. Sadun onundu, onu kimse Rânâ'nın elinden alamazdı. Zaten şahin gibi duruyordu başında Sadunun. Neden

korktu, onu neden nasıl yıldırdı o hale getirdi, bilemiyorum. Kocasının yükünü yüklenen ilk kadın o değil (kocasının yükünü yüklenmek diyorum bu işe ama aslında kocasının yükünü yüklendiği yok kocasına yük bırakmıyor demek daha doğru olacak, susan kocasının yerine konuşmuyor o, söylenecek bir şey bırakmadığı için belki de kocasına - şimdi hatırlıyorum kocasının yükünü yüklenmek Sadunun terimiydi- herhangi bir şeyi söyletmeden söylediği için susuyor Sadun. Bunu acı içinde yapmıyor hiçbiri, ne susan ne söyleyen. Sadun kendini Rânâ'ya yaşatıyor, bir çocuk gibi, kıskanç bir analık havası içinde) bu yükü yüklenen ilk kadın Rânâ değil elbet, onu yıldırdı demek de yanlış, Sadun belki de bütün varlığıyla yılmağa hazırdı, yahut Rânâ onu hazırlamıştı bu yılgınlığa. Sadunun beni sevmesi (buna sevmek denir miydi) varlığımdan hoşlanması (belki o bile değil)... Rânâ'nın kocası kimseyi sevemez miydi ömrü boyunca? Birinin varlığından hoşlanamaz mıydı? Her anı karısının mı olmalıydı (zaten öyleydi ama Rânâ daha fazlasını istiyordu besbelli), karısınınkinden başka bir hayat karışmamalı mıydı hayatına? Rânâ, Sadunun hayatından herkesi uzaklaştırdıktan sonra kendi kendini ne yapacağını hiç düşünmedi mi?

Hava bayağı serin, üşümeğe başladım. Ağaçların altı büsbütün nemli soğuk, Sırama (karanlık içinde oturduğu yeri insan büsbütün benimsiyor) kimse oturmasa bari. Şu anda konuşmak istemezdim (kafam karmakarışık ne düşündüğümü ne düşüneceğimi bilmiyorum bir sürü saçma geçti aklımdan ama olsun gene de istemiyorum lâfa tutulmağı).

Talha'ya taş atmasını nasıl bağışlayayım. Nasıl bağışlayayım değil, Sadunun hatırı için bile olsa nasıl aldırmayayım (Sadunun hatırı için diyebiliyorum onu gerçekten sevmiş olduğum için ama gene de düşünüyorum Sadun o sessiz kıpırtısız soğuk içten gülümseyişiyle böyle bir ha'ır sözünü düşündürmeyecek kadar uzak dururdu). Kötülüğü bu kadar ilerle'tikten sonra...

(büsbütün serseme çevirdi beni herif, zorla geldi yanıma, zorla oturdu, zorla konuştu, zorla konuş-turdu, zorla gitti, karanlığı geceyi yalnızlığı sıkıntıdan kurtulmak için herhangi bir insanla konuşmayı sevdiğini öğrendim yalnız kaldığını bu akşam evinde kardeşine öfkelenip onu dövdüğünü öğrendim kardeşinden başka kimsesi kardeşinin de ondan başka kimsesi olmadığı halde biribirilerini sık sık öfkelendirdiklerini kardeşinin buna saygısızlık etmeğe yeltendiğini onun da dayanamayıp tokadı bastığını öğrendim şimdi de içinin yandığını eve dönmek istediği halde kardeşinin uyumasını beklemek için daha bir yol evine gi'meden sokaklarda ağaç altlarında dolaşacağını öğrendim, bütün bu öğrendiklerimi unutacağım şimdi ama) durmamalı artık burada, anamam bile, düşünmek şöyle dursun, anıları ardarda dizemem bile.

Yoruldum.

Yakında dolaşamayacağım geceleri, doktorlara uymağa zorlayacaklar beni (zorlayacakları yok beni kendi korkum zorlayacak biliyorum), karanlıkları zaten çoktan yitirmiştim, uzun bir süre için başkalarının olacak bu karanlıklar. Benim hiçbir payım olmayacak onlarda.

Talha.

Talha ne yapıyordur şimdi?

TALHA

Hepsi uyudu. Bir beni uyku tutmadı. Karanlık hâlâ yaşıyor (sayısız ölçüsüz kaynarsıcak bir karanlık dirim). Hepsinin soluğu uykunun örneğine uymuş tıslayıcı bir soluk. Karanlık uğultu dalgalanıyor, soluklara uyup kabarıyor sönüyor, durmadan yorulmadan (sayısız kaynarsıcak). Bu karanlık ölmedi daha, yaşıyor kalabalığında, bense uyuyamıyorum, ölemiyorum hepsine uyup. Müşfik nerededir şimdi? Saat daha onbir buçuk. Onun yatmasına daha en az iki saat var. Çalışıyor mu? Belki de karanlığı harcamağa uğraşıyordur. Son karanlıklarını... (sevdiği yitirdiği bulduğu gene yitireceği karanlıklarını bu karanlıkları ben de yitirecekmişim gibi o'uyorum) Çıksam sokağa raslarım belki de, ama raslamak da istemem kimseye raslamayayım. Evinde olmadığını bildiğim için evine doğru da yürürüm belki. Yarın, çıktığımı anlatınca sorar herhalde ona gidip gitmediğimi. Hayır diyeceğim, sana gelmedim. Bulamadığıma yanmasın diye. Çıksam...

GÜLÂY

Babam karanlığa karşı giyiniyordu. Pencereden ışık geliyordu. Gözlüğü parladı. Sinemadaki korkunç adam gibi ama ben korkmadım onun babam olduğunu biliyordum. Babam sessiz sessiz giyindi, bana baktı. Ben gözümü yumdum. Açtığımda sokak kapısı kapandı. Nereye gitti. Sinemadaki adamı hatırladım gene. Babam yokken gelebilirdi. Korktum büzüldüm. Sonra sokak kapısı açıldı kapandı. Babamın pabucunu çıkardığını duydum. Oda aydınlanmıştı biraz. Gök karanlığı eriyordu. Babam gene bana baktı, soyunuyordu bir yandan. Saçım gözlerimi gizliyordu, onun için yummadım. Babam yorgun gibiydi. Oturup bir cıgara içti. Cıgara içtiğinde çok severim babamı, dumanları gözünün rengini alır yayar yüzünün her yanına, ama rengi seçemedim. Sonra babam cıgarasını söndürdü, yattı. Kimse uyanmadı, benden başka kimse bilmiyor babamın gittiğini, geldiğini.

MÜŞFİK

Maviyi sevdiğini daha bilmediğim günlerde onu birdenbire bir resmin derin sarıcı dipsiz mavisine çekinerek benzettim, benzettiğimi söyledim, benzetmedim bu mavi sensin dedim daha doğrusu, cevap vermemişti önce sonra konuştu. O mavi ölümü bilemez, yanına gelse bilmeden tiksinir, dirimi durmadan tepirler ölümü ayırır içinden yalnız dirim tohumunu bırakır. Talha bozgunu içinde bile dirimdir, tohumunu ekmiş, onun çocukları var oğlu var, onu ölüm yatağında yatmakta olduğunu bile bile bırakacak iniltisine kulağını tıkamağa çalışarak evden kaçacak bir daha onu sağ göremeyeceğini bile bile evden çıkacak olmayan bir oğlu (o suçumun yükünü hâlâ içimde taşıyorum), mavi dipsizliğinde yalnız kalmayacağını biliyor seziyor umuyor Talha, uykusu kaçarsa onun için kaçar biliyorum, kendi dirimini onlarınkinden üstün tutmaktan korkuyor üstün tutmuş olmaktan çekiniyor kendine üzgü vermek istiyor suç sandığının karşılığını kendikendine ödetmek için, oysa boş bu sıkıntısı

(31. Sayfada)

dost'tan mektup

B. A. : Birtakım önemli yerleri bulunan mektubunuzu olduğu gibi yayımlıyoruz. Ardından biz de düşündüklerimizi yazacağız.

«Yanıtınıza çok teşekkür ederim. Bir önceki mektubumda, (sorularımı kendim yanıtladım) demiştim ama, bana yararlı oldunuz yine de.

Değişim hariç, öteki dergiler elime geçiyor. (Sarsıcı şiir yok) sözü pek bayatladı ama tekrarlamadan edemiyeceğim. Gerçi şiir adına korktuğum yok. Suut Kemal Yetkin gibi düşünmüyorum çünkü. Ne var ki çok merak ettiğim birşey var: Şu imza kalabalığı şiiri ne sanıyor acaba. (Ben hiçbir şey sanmasam bile, lâf cambazlığı, aşk mektubu, öykü, fikir aracı olmadığını sanıyorum.)

Beğendiğim dergilerde şiir diye basılmış öyle söz yığınları görüyorum ki (örneğin Dost'ta, Yelken'de, Türk Dili'nde) gülmek mi gerek, ağlamak mı kestiremiyorum. Kimi zaman kuşkuya düştüğüm (Bu kuşku sanatçının o yapıcı kuşkusu değil) ve umutsuzlandığım oluyor. (Gerçek şiir bunlardan işte. Sen kendini beğenmişin birisin. Boş yere iyi şiirler yazabileceğini umuyorsun.) diyorum kendime.. Kimi zamanda onlarla alay ediyor özellikle yorgunluğumda usuma gelen imajj ları alt alta sıralayıp eğleniyorum. Hemde hiç güçlük çekmeden. (Gerçekten ŞİİR diye yazdıklarımda da pek güçlük çekmiyorum ama öylesi değil.)

Beni O. ların, Ç. ların, N. U. ların, Ü. Y. ların v.s. yazdıkları kuşkulandırmıyor. Ama Ö. İ. nin N.U. nun E. B. nin (Şaşkınlığım bunların DOST'ta yazmalarından geliyor. Güçlü olduklarından değil.) ya da bunlara benziyen ozanların öyle mısralarını görüyorum ki, şaşırıp kalıyorum.

Bu gün yine bir uydurmacılık yaptım. Etkilerle dolu bir UYDURMACA oldu ama üstünde hiç durmadığımdan olacak pek KAPALI yapamadım. Bakın nasıl?

ÖLÜ BİR KRALDIR SAĞRISINDA YALNIZ

Gece yorgun bir karanfil büyür sunar ağlığına
eskilerden bir masal yansır dalgın ve uykulu
göğerir belki bir yerde bir deniz bir kadın korkulu
mavinin susar gözlerinde yalnız ölü var ya..

yalnız ölü var ya öyle herzaman bir gül
gök herhangi bir yalnışlıktır herhangi bir kadın
ağlanır şimdi büyük yangınına anıların
susar ölüm susar yalnızlığında göğül

kral hep kral her yerde bir dargın çocuk
sağrısında ürperir orman korkuları
birikip bir yerde tüketip tüm çağrıları
işte o zaman özienen oraya yolculuk...

Bununla herhangi bir şeyi kanıtlamak istediğim yok. Şunu biliyorum ki siz bile, bu uydurmacayı basmasanız da arkasından bir iki tane daha göndersem basarsınız. Oysa ben bunu yazdıktan sonra ve yazarken MUTLULUK duymadım. Öyle yazıverdim işte. Şunu da biliyorum ki (K) veya (İ)'u basmanız çok zayıf bir ihtimal. Oysa ben onlara kendimden, kanımdan kattım. Ve kendi duygularımdan öte (ŞİİRSEL BİR YANLARI) olduğunu sanıyorum.. (İnanın çok içtenim ve benim için şiirimin yayımlanması öyle pek önemli değil)

Yazdıklarımdan içinde bulunduğum (keşmekeşliği) anladığınızı biliyorum. Bir yandan kendim kurtulmağa çalışırken, bir yandan ikinci yanıtınızı bekliyeceğim. Şunu da belirteyim ki benden daha iyi düşünebilen birinin sözlerimi evirip çevirerek beni kepaze edebileceğini bilmiyor değilim Bunları (yani son tümceyi) korktuğumdan değl, içtenliğimi bildiğimden ve herhangi bir şeyi dikine dikine iddia etmedğmden (ama şunu hep ddia ederim ŞİİR KOLAY DEĞİLDİR) yazdım. Saygılar, sevgiler.»

Gördüğünüz gibi, mektubunuzdan tek kelime çıkarmadık, bazı adlar dışında hiçbir şeyi değiştirmedik. Önce son tümceleri koymamayı düşündük ama onları da koymamak için hiçbir sebep yoktu. Ayrıca, mektubunuzu izinsiz yayımladığımız için de özür diliyoruz. İzin almak mümkün değildi sizden, adresinizi yazmamışsınız. Oysa bizim de önem verdiğimiz çok yerler vardı onda. Yayımlamadan edemedik.

Mektubunuzu, duygularınızı çözümlemeye gitmeyeceğiz. Çünkü sonunda bir çözüme, hem belki de iyi bir çözüme varacağınız mektubunuzdan ve şiirlerinizden anlaşılıyor. Birtakım çelişmelere düştüğünüzü de (örneğin hem şiir kolay değil deyip, gerçekten şiir diye yazdıklarımda da pek güçlük çekmiyorum demekteki çelişme) belirtecek değiliz. Sadece mektubunuzdaki sıraya uymaya çalışarak bazı şeyler söyleyeceğiz.

«Şu imza kalabalığı» şiiri ne sanırsa sansın, size ne! Bazı kötü şiirlerin kişiyi bir öfkeye kadar götürdüğünü biz de biliyoruz. Hele bunlar ortalığı kaplarsa. Ama unutmayın ki, iyi şiirlerin çoğu, kötü şiirlere bakılarak yazılmıştır. İyi ozanların çıkışını çoğu zaman ortalığı kaplayan kötü ozanlara, yapma ozanlara, daha

doğrusu bozulan yozlaşan ortamlara borçluyuz. İçinde bulunduğunuz belli belirsiz öfke belki de yapıcı ama yenmeye bakın.

Gene içinde bulunduğunuz kuşku iyi bir kuşku elbet. Ama söz yığınları diye adlandırdığınız şiirler için size hemen hak veremiyeceğiz. Hangilerinden söz ettiğinizi bilemiyoruz. Umuttan umutsuzluğa geçmek, sadece genç ozanlara vergi bir sıkıntı, bir bunalma değil. Kişi çok ileri yaşlarında, şiiri hallettiğini sandığı yaşlarda bile bu gidip gelmeler arasındadır. Öyle sanıyoruz ki, ozanı ayakta, diri tutan, hallerden biri de budur.

Şiir oynamanıza gelince mektuzunuzun en ilginç yerlerinden biri burası. (adlarını verdiğiniz ve Dost'ta yazmalarına şaştığınız ozanlar için birşey demiyeceğiz. Çünkü sizinle aynı fikirde değiliz. Hele bu söylediklerinizden biri ile sizin büyük bir yakınlığınız var. Şiirlerinizin yâni. Aşağı yukarı aynı duyguları, aynı biçimlerde söylüyorsunuz. Böyle bile olmasa haksızlık ettiğinizi farkedeceksiniz.) Kendinizi bu kadar kolayca şiir yazan tek ozan sanmayın. Bir şiir ortamına girmiş her becerikli ozan bu sizin yaptığınızı rahatça yapabilir. Siz, kendiniz bile uydurmaca dediğiniz bu yazıyı bize göndermekle önemsemiş olduğunuzu göstermiyor musunuz? Evet, kendinizi kolayca şiir yazan tek ozan sanmayın. Her yazdığınızın şiir olduğu vehmine kapılmayın. Daha kötü örneklere bakmak olmamalı ölçünüz.

Sizin bugün içinde bulunduğunuz rahatlık, kolaylık çok sağlam, çok sonsuz bir şiir yeteneğiniz olduğunu değil, olsa olsa, dilimizde yeni bir şiirsel bölgenin, yozlaşmaya yüz tutmuş bir ortamın, dolayısiyle bir şiir kalıpları dizisinin, bir réthorique'in yeniden kurulmuş olduğunu gösterir. Bize gelen şiirler arasında bu kolaylığa varmış, hızını, gücünü bu kolaylıktan almış pek çok şiirler var. Sizin duyarlığınız bu ortama uygun ve bundan kolayca yararlanmasını bilecek kadar yatkınsınız belki şiire. Biz bunu şimdiye kadar pek çok mektubumuzda yazdık. Sizin de yakındığınız imza bolluğunun bir sebebi de budur. Bizim burada asıl önem verdiğimiz, sizin bu kolaylıktan bunalmanızdır. Hem bu rahatsız edici kolaylığın farkındasınız hem bunu şiir sanıyorsunuz. Bütün sıkıntınız bu galiba. Sizin çıkmış hemen bütün şiirlerinizi, daha doğrusu bulabildiklerimizi derleyip baktık, ordan varıyoruz bu sonuca, Bu kolaylığı tepmeniz, bundan sıkıntı duymanız umutlandırıyor bizi. Gene de -eğer olursa- kendinizin olacak dünya'yı, ya tersine, ya ayıklamak yolu ile bu ortamdan çıkaracaksınız. Onun için daha uyanık, daha öfkesiz olmak zorundasınız.

Uydurmacanız hiç de fena değil üstelik. Birçok dergide rahatça yayımlanabilir. Bu arada dost'ta da elbet. Şiir her zaman biraz uydurmacadır çünkü. Bir ortamın içindesiniz, ona sıkı sıkıya bağlısınız, böylece yazdığınız ne kadar uydurmaca olursa olsun o ortamın değerlerine bağlıdır. Acaba güvenerek gönderdiğiniz öbür şiirler de hiç uydurmacılık yok mu? «Ben onlara kendimden, kanımdan kattım.» derken ne kadar içten olduğunuzu anlamıyor değiliz. Ama şiir herşeyden önce bir zihin işidir, bir us etkinliğidir, bir durumun, bir gerginliğin, dönülmez bir kalıba dökülmesidir, bu yüzden biraz uydurulmalıdır. Bu uydurma işi de çoğu zaman niyetinize bağlıdır. Siz şiire hangi durumda oturursanız, sonuç, o durumun sonucudur. Böyle oyunların hiç gereği yok. Yıpratır sizi. Kaldı ki, güvenerek gönderdiğiniz şiirler de yukarda üzerinde durduğumuz kolaylığın dışında ve sizin sandığınız kadar anlaşılmayacak, aykırı şeyler değil.

İçinde bulunduğunuz «keşmekeşliği» anlıyoruz. Buna yakında bir çeki düzen vereceğinize de inanıyoruz ayrıca. Siz de en çok ilgilendiğimiz çoğu genç ozanlarda bulunmayan o kuşku o rahatsızlık. Ayrıca şiirlerinizdeki başarı güvenimizi pekiştiriyor. Bir çeki düzen vereceksiniz elbet kendinize. Düzenli çalışın, düzenli bilgiler edinin. Bu konuda da size, kendinizden ve iyi kötü kitaplardan başka kimse yardımcı olamıyacak. Bol bol çalışın. Küçümsediğiniz o uydurmacılık temrinlerini de yapın. Ama önemesmeyin, gizli kapaklı başkalariyle karşılaştırmayın onları. Daha çok vaktiniz var. Telâşa ve öfkeye kapılmayın. Kendi şiirinizi siz yazacaksınız , «o imza kalabalığı» değil.

Size güvenmekte haklı olduğumuzu sanıyoruz. Bekleyeceğiz şiirlerinizi.

BİZE GELEN KİTAPLAR

- **AKTÖRLÜK SANATI. İlk altı ders. Richard Boleslavsky'den çeviren : Suat Taşer. Ankara, Meydan Sahnesi Yayınları. 171 S. 5 lira.**
- **ANAYASA SÖZLÜĞÜ. Hazırlayan : Ömer Asım Aksoy. Ankara, Türk Dil Kurumu yayını. 93 S. 250 kuruş.**
- **DÜDÜKLÜ TENCERE. Metin Eloğlu'nun şiirleri. İkinci basım. İstanbul, Ümit Yayınları. 95 S. 4 lira. Kapak: Orhan Peker Fotograflar: Ara Güler.**
- **KALDIRIM GÜLLERİ. S. Kandemir Başar'ın şiirleri. İstanbul, Hatipoğlu Yayınları. 46 S. 2 lira.**
- **KÜLLÜ KURŞUN. Osman Şakir Aytöre'nin şiirleri. İstanbul, Beşgen Yayınları. 31 S. 150 kuruş.**
- **MEZARSIZ ÖLÜLER. Jean-Paul Sartre'ın oyunu. Çeviren: Adalet Ağaoğlu. Ankara, Meydan Sahnesi Yayınları. 82 S. 5 lira.**
- **DOKUZUNCU TÜRK DİL KURULTAYI. 1960. Ankara, Türk Dil Kurumu Yayını. 185 S.**
- **NEDEN KÖY ENSTİTÜLERİ. Yazan : Şeref Tekben. İstanbul, TMGT Gençlik Yayınları. 45 S. Resimli. 150 kuruş.**
- **PERİ MASALLARI. Mme. d'Aulnoy-Mme. Leprince Beaumont'dan çeviren : Edibe Birsen. İstanbul, Varlık Yayınları. 61 S. Resimli. 100 kuruş. Çocuk Klâsikleri: 47.**
- **SORUN. Aylık şiir dergisi. Ankara, Atatürkçüler Derneği Yayını, İlk sayı: Mart 1962. 25 kuruş.**
- **UZUN ATLAR DENİZİ. Ali Psüküllüoğlu'nun şiirleri. Ankara GİM Yayınları. 45 S. 3 lira. Kapak : Ercan Gülen.**
- **YAŞAYIP ÖLMEK. AŞK ve AVERELİK ÜZERİNE ŞİİRLERİ. Oktay Rifat'ın şiirleri. Kesin üçüncü basım. İstanbul, Yeditepe Yayını. 60 S. 3 lira.**

Çalışmaları yurt içinde olduğu kadar yurt dışında da ilgi uyandıran ARA GÜLER'in başarılarına bir yenisi daha eklenmiştir. Önemli bir fotoğraf dergisi olan CAMERA Şubat 1962 sayısında ARA GÜLER'den renkli, siyah-beyaz yirmiiki foto ile genç sanatçımızın görüşlerini belirten bir röportaj yayınlamıştır.

Aşağıda ARA GÜLER'in kişiliğini yansıtan çalışmalarından birini görüyorsunuz. (ORHAN PEKER'in koleksiyonundan)

Sanatçılar

Ferruh BAŞAĞA

"Rebülülevvel» 1332 tarihinde İstanbul'da doğan Ferruh Başağ işgal senelerinde evcek Bosnaya hicret eder; orada ilk, orta ve t e k n i k (elektromekânik) okulunu bitirdikten sonra 1935 senesinde İstanbul'a gelir ve Güzel Sanatlar Akademisine girerek 1940'da mezun olur.

Geçenlerde, çok başarılı resimlerini Türk - Amerikan Kültür Derneği salonlarında sergileyen Ferruh Başağ ile şunları konuştuk :

S — Tablolarınızı yaparken belli bir zaman-mekân alışkanlığınız var mıdır?

C — Her istediğim zaman yaparım.

S — Günlük hayatınızdaki sevinçler, tasalar eserinizi etkiler mi?

C — Hayır, pek etmez.

S — Tablo satın aldığınız oldu mu hiç?

S — Oldu... Fransız ressamlarından ESTEVE'den aldım.

S — Resimlerinizin kimleri etkiyelebileceğini inanıyorsunuz? yâni belli bir kimseye ya da topluluğa seslenmek kaygınız varmı? Bu bağ nasıl kurulabilir?

C — Sanatla ilgili bir topluluğu etkilemek isterim.

S — Resim yapmak sizin için bir meşgale mi yoksa bir öz-iş mi?

C — Öz-iş.

S — Bir ressamın belli bir teknikte alabildiğine ustalaşması, yaratıcılığını tavsatır mı?

C — Kolaylaştırır.

S — Kimi ressamlar, bir tablonun kuruluşuna, sonuçlanışına sanatçının salt duyarlığının hâkim olması gerektiğini savunuyorlar. Yâni ölçülü-biçili, yüzyıllardır denenmiş, geleneklеşmiş istif düzenini ancak zanaatkârlara yakıştırıyorlar. Siz hangi kanıdasınız?

C — Salt duyarlığın hâkim olmasıyla pekâlâ gerçekleştirilebilir. Örneğin Rousso bir gümrük memuru iken resme başlamış ve ölümsüz eserler yaratmıştır.

S — Dekoratif resimle Peinture arasındaki en önemli ayrım nedir?

C — Bir resim yalnız estetik nitelikleri taşıyorsa dekoratiftir.

S — Memleketimizde resmin çoğunluğa iletilmesi için gerek ressamlarımıza, gerekse devlete düşen görevler nedir? Konulu yâni figuratif resimlerin halk tarafından daha ilgi göreceğini sanıyor musunuz?

C — Ressamların güçlüklere meydan okurcasına sergiler açmaları, durmadan çalışmaları; devlete düşen ise yeni galeriler açtırmak, büyük ölçüde yardımlardan kaçınılmamak, suretiyle mümkün olabilir.

Figuratif resmin daha ilgi göreceğini sanmıyorum.

S — Devlet resim-heykel armağanlarının nasıl bir yöntemle dağıtılması, istenen yararı sağlar?

C — On seneden beri iştirâk etmediğim Devlet sergilerinin nasıl bir yöntemle dağıtılması gerektiği üzerine pek düşünmüş değilim.

Fahir AKSOY

BİR YILDA BASILAN KİTAPLAR

Millî Eğitim Bakanlığı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü'nce hazırlanan resmî bir istatistiğe göre, 1961 yılında Türkiye'de 4.357 eser basılıp derlenmiştir. Bunlardan 2.965 i kitap, 1.392'si broşürdür. Ayrıca 79 nota, 18 harita ve atlas yayınlanmıştır. Telif eser sayısı 3.858, tercümeler 499 dur. İstanbul'da 2.632, Ankara'da 1.309, başka illerde 416 eser basılmıştır. Konulara göre ayrılış şöyledir : Sosyal Bilimler 1.218, Edebiyat 645, Genel eserler 556, Tarih-Coğrafya ve biyografya 334, Nazarî Bilimler 235, Güzel sanatlar ve spor 212, Din ve İlâhiyat 150, Dil 148, Felsefe ve ahlâk 51. Geçen yıl yurdumuzda 255 eser yayınlanmıştır; İngilizce 101, Fransızca 57, Almanca 56, Ermenice 21, Rumca II, Arapça 7, İtalyanca 2'dir.

Böylece 19960 da basılıp derlenen 4.195 esere karşı 1961 yılında 162 eser fazlalığı ortaya çıkmış bulunmaktadır.

GAZETE VE DERGİLERİMİZ

Millî Eğitim Bakanlığı Basma ve Resimleri Derleme Müdürlüğünce yayınlanan istatistiğe göre Türkiye'de 1.573 gazete ve dergi yayınlanmaktadır. Bunlardan 822'si gazete, 751'i dergidir. Çıkış süreleri itibariyle gazete ve dergiler şöyledir: Günlük 472, haftada üç defa 8, h a f t a d a iki defa 27, haftalık 265, on günlük 2, onbeş günlük 89 aylık 34, iki aylık 17, üç aylık 49 dört aylık 26, yıllık 198, süresi belirsiz 108.

Bunlardan 1961'de çıkmaya başlayanlar İstanbul'da 33 gazete, 97 dergi, başka illerde 105 gazete, 87 dergidir.

Konu sınıflandırılması : Genel konular 959, Sosyal Bilimler 294, Tatbiki Bilimler 145, Edebiyat 75, Güzel Sanatlar ve Spor 55, Din ve İlâhiyat 18, Tarih - Coğrafya 14, Nazarî Bilimler 9, Felsefe ve Dil 2'şer.

Türkiye'de yabancı dillerde 79 gazete ve dergi çıkmaktadır. İngilizce 29, Ermenice 16, Rumca II, Fransızca 8, Almanca ve İtalyanca 4'er, Musevice 3, Arnavutça 1, Türkçe - Fransızca 1, Türkçe - Almanca 1, Türkçe - Fransızca - İngilizce - Almanca 1. Bunlardan 64'ü İstanbul'da, 15'i başka illerde basılmaktadır. Bu arada, 1960 yılında yurdumuzda 1.658 gazete ve dergi çıkmaktaydı. 1961'de ise 85 gazete ve derginin eksilmiş olduğu görülmektedir.

ÜNLÜ BESTECİ JACQUES İBERT ÖLDÜ

Büyük Fransız Bestecileri arasında sayılan Jacques İbert geçen hafta paris'te ölmüştür. Arkasında çok çeşitli eserler bırakan Jacques İbert, 1890'da doğmuş, 1919'da Roma Büyük Müzik Armağanı'nı kazanmış, onsekiz yıl Villa Médicis'nin müdürlüğünü yapmıştır. «Angélique» adlı operasıyla ününü yapan sanatçı, daha bir çok eser bestelemiş, ayrıca bale müziğiyle de uğraşmış, orijinal film müziği alanında da ilk bestelerini vermiştir.

KUZGUN ACAR PARİS'E GİTTİ

Paris'te iki yılda bir yapılan Genç Sanatçılar Sergisi'nde birincilik kazanan Kuzgun Acar Paris şehrinin konuğu olarak altı ay orada oturmak ve sergi açmak üzere Paris'e gitmiştir.

FİLME ALINACAK ESERLER

François Truffaut, tanınmış İtalyan yazarı Luigi Pirandollo'nun «Altı Kişi Yazarını Arıyor» adlı oyununu İtalya'da filme almak isteğindedir.

Joseph Kessel'in romanından «Aslan» adıyla bir film çevirmiş olan Jack Cardiff, bu defa da James Joyce'un «Ulysses» adlı eserini beyaz perdeye aktaracaktır. Film yazın çevrilmeye başlanacaktır.

«Rocco Ve Kardeşleri» filminin yaratıcısı Luchino Viskonti, Albert Camus'nün «Yabancı» adlı romanını filme almak için İtalyan Prodüktörü Dino de Laurentis ile bir anlaşma imzalanmıştır.

Kamboç'ta «Cennet Kuşu» adlı filmini çevirmek için iki ay uğraşan Marcel Camus, Paris'e dönüşünde, filminin budist hayat ve efsaneleriyle ilgili bir hikâyeyi canlandıracağını bildirmiştir.

ANADOLU TEBESSÜMÜ

Pulitzer ödülü kazanmış yazarlardan başkasına senaryo yazdırmayan Elia Kazan, kendi yazdığı ilk orijinal senaryoyu tamamlamıştır.

«Anadolu Tebessümü» adındaki bu senaryo, rejisör'ün Küçük Asya'da geçen çocukluk anılarına dayanmaktadır. Bu yaz Türkiye ve Yunanistan'da çevrilecek olan bu filmin rejisörlüğünü ve prodüktörlüğünü kendisi yapacaktır.

LA JEUNESSE MUSİCALES

Batı ülkelerinin bir çoğunda yayılmış olarak çalışan Uluslararası Musikici Gençler Birliğinin bir şubesi de yurdumuzda açılmıştır.

Geçen yıl İstanbul'da «Gençliğe Müzik Derneği» olarak açılan bu kuruluşun Ankara şubesi de Şubat sonlarında açılmıştır. Bu derneğin amacı ,gençlere iyi müzik dinletmek, Batı müziğinin anlaşılmasını, sevilmesini, yayılmasını sağlamaktır. «Les Junesses Musicales» ilk önce 1940 yılında Brüksel'de Dr. Marcel Cuveliler tarafından kuruldu. 1947 de «Federation Internationale des Jeunesses Musicales» adını aldı. Derneğe girebilmenin tek şartı otuz yaşını aşmış olmamaktır.

«Jeunesses Musicales» her memlekette başka başka çalışmaktadır. Örneğin Fransa'da daha çok dinleyicilerin, Almanya'da icracıların yetiştirilmesine çalışılır. Avrupa'nın pek çok şehrinde Jeunesses Musicales koroları çalışma halindedir. Çalışmalar okulların da sınırını aşarak halk kitlelerinin içine yayılmıştır. «Jeunesses Musicales» in en iyi taraflarından biri de çağımız müziğine verdiği önemdir. Genç bestecilerin eserlerini genç icracılara çaldırtmak derneğin amaçlarının başında gelmektedir.

Memleketimizde bu çeşit toplulukların yaşaması güç olduğundan, Millî Eğitim Bakanlığının koruyuculuğuna büyük ihtiyaç vardır. Örneğin, Derneğin okullarla işbirliği yapması, çeşitli yarışmalar düzenleyebilmesi, yaz kampları açması, uluslararası ilişikler kurabilmesi ancak bu sayede olabilecektir.

Rejisör MEİNECKE yeni atandığı DEVLET KONSERVATUVARIN'daki çalışmalarına bugünlerde başlamış olacaktır. Tiyatro Bölümünde bir DENME SAHNESİ ve TATBİKAT ATÖLYESİ düzenliyecek olan rejisör on yıl önce İstanbula gelmiş ŞEHİR TİYATROLARI Başrejisörü olarak altı yıl çalışmıştır. Bu süre içinde sahneye koyduğu LİLİOM, COLOMBE, SOKAKTA, VAHŞİ KIZ, BİR YAZ GECESİ RÜYASI vs. gibi oyunlar görenlerin kolayca unutamadığı başarılı oyunlar olmuştur. MEİNECKE daha sonra İSTANBUL KONSERVATUARI'nda, İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'nde çalışmalarına devam etmiştir. Resmî tiyatroların dışında gençlik tiyatrolarına da yakın ilgi gösterenMEİNECKE'nin ANKARA'nın tiyatro hayatına yeni renkler getirmesi beklenebilir.

Hacı Bey

(14. Sayfadan)

yazmak istedi. Sarsıntıdan birtürlü yazamıyordu. Karşısındaki uzandı:

«Birşey mi not edecektiniz beyefendi?»

«Evet»

«Tren sarsıyor, biraz da öfkelisiniz, yazamıyorsunuz. İzin verir seniz, ben yazıvereyim.»

«Eski harfleri bilir misiniz?»

«Bilirim.»

«Yazın şuraya öyleyse: Bu zındık herifin bankasındaki geri kalan bütün paramı çekeceğim. Unutulmasın!»

Güleç yüzlü kişi, yine gülümseyerek isteneni yazdı. Defteri geri verdi. Karısına bir göz atıp, bir de bir cıgara yaktı.

Acı Kök Yağmurun Tadında

(25. Sayfada)

kendi yaşayışıyla ödevi arasında bir ayrılık belleyerek ödevini gereğince yapamadığını sanarak kendini yıpratması boş, bilebilir de bunu kendini yermekten kötülemekten yenilgiyi yılgınlığı bozgunu benimsemekten biraz vazgeçse görebilir de, vazgeçse -çünkü o mavi salt kendine üzgü vermek için bunları benimsiyor, çocuklarının evinin hakkını yediğini sanıyor oysa onun tohumu yeşermeğe başladı bile, biliyor yalnız ka'mayacağını (Reşit gibi yalnız kalmayacağını ben biliyorum onun yalnız kaldığını bir ben biliyorum onu ölüm döşeğinde yalnız bıraktığımı bir ben biliyorum ilintimi ölümünden önce kesmişçesine... Bir ben biliyorum iniltilerinden kaçmış olduğumu eve dönüp onu çenesi bağlı bulduğumda duvarların benim için o iniltileri hâlâ yankılandırdığını o günün gecesi biçimini almış olan yatağına isteyerek zorla yatmış olduğumu ayaklarımla ellerimle o biçimin sınırlarını arayarak ağlamaktan yorgun düşen anam uykuya vardıktan çok sonra bile o sınırları arayarak vakit geçirdiğimi bir ben biliyorum... İçeriden horultular geliyordu, 18 yıl önce nasılsa bir araya gelmiş -nasıl arayarak nasıl bir araya gelmiş olduklarına hâlâ bir türlü akıl erdiremediğim- iki ailenin bana yabancı yarısının horultuları geliyordu, elimizde avucumuzda hiçbir şey bırakmadıklarını bildikleri halde yardım bahanesiyle leşe üşüşen kargalar gibi eve dolan halamla kocasının horultuları... Yıllarca görüşmedikten sonra İstanbula dönüşümüzde birden karşımıza çıkan kendilerine evde bir yer bir oyuk açmağa çalışan ablasıyla kocası benim onu yalnız bırakışımın cezasını vereceklerdi bizi yalnız bırakmamakla, cenazesinin başında bana kendimi onun oğlu sayıyor oğlu belliyorsam bir oğul olarak davranmam gerektiğini kupkuru gözlerle söyledikten sonra yeniden ağlamağa başlayan bir hala, böyle sözleri çocuklarına söylecek bir hala olmayacağını) kendi de biliyor kendi de biliyor ama kendine üzgü yaratmağa gelince (biliyor Tanrım bilmeli oğ'unun küreği kapıp nereden geldiğini bilmeyeceği bir hınçla yağmurun yumuşatıp çamurlaştırdığı killi toprakları sert tahtaları kof bir gürültüyle eze eze yuvarlamayacağını bu işi yaptıkan sonra da onu artık kızılamayacak öfkelenilemeyecek kadar uzak görerek onu geride bırakmayacağını bilmeli Tanrım bilmiyorsa da bilmeli) gene de kendini tutamıyor...

Hâlâ onda aklım, hâlâ onda, ne yapıyordur acaba? **(Gerisi G. Sayıda)**

DOST YAYINLARI

ROMAN:

1 — Acemler, Hikmet Erhan Bener (*) 200
2 — Sokaktaki Adam, Atillâ İlhan (Ciltli) 600
3 — Babamla Geçen Günler, Clarence Day (*) 200
4 — Hasangiller, Tarık Dursun K 200
5 — Gordium I, Hikmet Erhan Bener 250
6 — Hatırladıklarım, Eleanor Roosevelt (*) 150
7 — Üç Yüzlü Adam, H. A. Philbrick (*) 100
8 — Şehir Çocuğu, Herman Wouk (*) 100
9 — Abraham Lincoln, Emil Ludwig (Ciltli) 400
10 — Kiralık Oda, Georges Simenon 200
11 — Sanık, Alexender Weisberg 200
12 — Polis Müfettişi Kadavra, Georges Simenon 300
13 — Zenciler Birbirlerine Benzemez, Atillâ İlhan 300
14 — Ayaşlı İle Kiracıları, Memduh Şevket Esendal . . 400
15 — Otlakçı, Memduh Şevket Esendal (Ciltli) 600
16 — Mendil Altında, Memduh Şevket Esendal (Ciltli) . 600
17 — Belâlı Yer, Erskine Caldwell (Ciltli) 600
18 — Ne Ekersen, Mehmet Seyda 400
19 — Dünya Evi, Orhan Kemal 500
20 — Kızgın Toprak, Jorge Amado 600

HİKÂYE:

21 — Duru Göl, İlhan Tarus 500
1 — Karınca Yuvası, İlhan Tarus (*) 125
2 — Dost, Vüs'at O. Bener (*) 125
3 — Grev, Orhan Kemal (Ciltli) 300
4 — Tepedeki Ev, Umran Nazif 100
5 — Şu Babamın İşleri, Carlos Bulosan 200
6 — Kardeş Payı, Orhan Kemal 150
7 — Topal Koşma, Nezihe Meriç 200
8 — Sihamba (Zenci Hikâye ve şiirinden seçme) Suat Taşer 100
9 — Yaşamasız, Vüs'at O. Bener 200
10 — Bozbulanık, Nezihe Meriç (2 Baskı) .... [illegible]
11 — Perşembe Yağmurları, Hazırlayan: Salim Şengil ... 100

Şiir:

1 — Memleket Saat Ayarı, S. Aldanır (*) 100
2 — Dünya Güzel Olmalı, Mehmed Kemal 100
3 — Sisler Bulvarı, Atillâ İlhan (2. Baskı) 300
4 — Haraçmezat, Suat Taşer 100
5 — Anzelha, Halim Yağcıoğlu 100
6 — Yanık Sarı, Ahmet Köksal 100
7 — Cümbüşcübaşı, Ercümend Uçarı 100
8 — Yağmur Kaçağı, Atillâ İlhan 200
9 — Köroğlu, İlhan Berk 200
10 — Hacıvatın Karısı, Salâh Birsel 200
11 — Dağda Ateş Yakanlar, Ö. F. Toprak 200
12 — Sultan Palamut, Metin Eloğlu (*) 200
13 — Herboydan (Dünya şiirinden seçmeler) Can Yücel 400
14 — İki Dal, Celâl Vardar 100
15 — Manilerimizden, Dr. İlhan Başgöz 200
16 — Duvar, Atillâ İlhan (2. Baskı) 300
17 — Horozdan Korkan Oğlan, Metin Eloğlu 200

TİYATRO:

1 — Öteye Doğru, Sutton Vane 100
2 — Tarih Boyunca Tiyatro, Turhan Dilligil 100
3 — Annemi Hatırlıyorum, John Van Druten 100
4 — Bir Dünya ki, Suat Taşer 100
5 — Vatanseverler, Sidney Kingsley 150
6 — Korku, Orhan Asena 100

GEZİ:

1 — Moskova Mektupları, Lydia Kirk 100
2 — Abbas Yolcu, Atillâ İlhan 400
3 — Ha bu diyar, Fikret Otyam 200
4 — Gide Gide, Fikret Otyam 250

DENEME — FIKRA:

1 — Söz Arasında, Ataç 100
2 — Devekuşuna Mektuplar, Haldun Taner 300

BALE:

1 — Gönlü Yüce Türk, Metin And 500

MİMARLIK:

1 — İnsana Dönüş, — F. Ll. Wright — Şevki Vanlı 1000

ÇOCUK KITAPLARI MASALLARI DİZİSİ:

1 — Altı Kardeşler, Oğuz Tansel (*) 100
2 — Cimri ile Cömert, İlhan Dumanoğlu 100
3 — Talih Kuşu, Tezel Amca 100
4 — Kahkaha Sultan, Mümtaz Zeki Taşkın 100
5 — Öksözoğlan, İlhan Dumanoğlu 100
6 — Nalıncı Padişah, İlhan Dumanoğlu 100

Çıkacaklar:

7 — Altın Top, İlhan Dumanoğlu 100
8 — Gümüş Şehir, İlhan Dumanoğlu 100
9 — Keloğlan, İlhan Dumanoğlu 100
10 — Kaz Çobanı, Çev.: Sami N. Özerdim 100

Çocuk Kitapları Bilgi — Hikâye Dizisi:

2 — Küçük İspanyol Kızı Maria 125
3 — Arap Abdül Kardeş 125

SHD. KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 2, 3, 4, 5 Ciltleri altışar lira, 6. Cilt yedibuçuk lira 7-8 birarada 10 lira

«dost» KOLLEKSİYONLARI

Cilt: 1—2 Ciltleri birarada 18 lira
(*) İşaretliler tükenmiştir.

Güvenle çocuklarınıza verebileceğiniz 4 güzel kitap :

1 — Küçük İspanyol Kızı Maria
2 — Arap Abdül Kardeş
3 — Çing Ling ile Ting Ling
4 — Meksikalı Kardeşler

Kapak ve içi beş renkli, beyaz kartona basılı, büyük boyda 12 sayfa, her kitap :

125 Kuruştur.

İşte size büyük ve küçüklerin aynı ölçüde zevk alacağı 5 kitap :

1 — Cimri ile Cömert
2 — Talih Kuşu
3 — Kahkaha Sultan
4 — öksüzoğlan
5 — Nalıncı Padişah

MASALLAR dizimizden çıkan bu güzel kitaplar 64 sayfa, kapakları üç renkli, beyaz kartona basılı, her kitap;

1 liradır.